Контрольный экземпляр

Массе а мехкий пролетареш, вІашагІкхета!

СЕРДАЛО

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГІАЛГІАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГІАЛГІАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕН МИНИСТРИЙ СОВЕТЕН ОРГАН

«СВЕТ» Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров ЧИАССР

Газет арадуьйла 1923 шера дешз • ШОАТТА, 4 ОКТЯБРЬ, 1980 шу. • № 119 (6249). • Мах 2 кепк.

КПСС XXVI съезда накъадолхаш

ИЙС БЕТТА ИТОГАШ

Республика промышленни предприятей коллективаша шоай къахьегама низаш тІадерзадаьд 1980 шера план, бІарчча иттлагІа пятилетка толаме чакхъяккхара, парте XXVI-ча съезда яха ма йоаггІара накъъазара.

1980 шера хьалхарча ийс бетта промышленни предприятеша баьча балха итогаш яьй республика Статистически управлене. Цар тешал ду ийс бетта программе еррига керттера заданеш кхоачашъяь хилара. Продукци маьхала яккхара ийс бетта план 101,3 проценти сентябрь бетта план 102 процентаи кхоачашъяьй.

Планал совгІа маьхала яьккхай 14 миллион совгІа сома маьха тайп-тайпара продукци. Ийс бетта планех лоарх Іаьнац цхьа предприяти — цаментин завод. Пятилетка чакхйоаккхаш яьннара къаьхег мехкдаьтта промысловенкаша, мехкдаьтта чакхдоахараше, химикаша, энергетикаша, машинашъяраша, гІишлон индустре, яьгача, кхачан, промышленноста кхьча доакъой болхлоша.

Республика мехкдаьттецоша планал совгІа деннад Даьхенна 30 эзар тонн мехкдаьттаи 35 миллион кубометр гези. Планал совгІа продукци кІоаге дІаенна кхьча доакъой болхлоша а.

Пленаши тІаьйце социалистически декхараши кхоачаши тІехзовачаши дар дуьне хІана кхы тІа а шоай деррига кхоачамаш оаццагІдоахаш я производствени коллективаш.

ВЫШКАШЪЕРИЙ ТОЛАМ

СССР керда Конституци (Керттера Закон) тІаьйна 3 шу дузача денна къахьегамо толамашца вахъалойа вокхагІвола прораб Ленина орден лелаю Сергей Леонтьевич Мартынов а волаш йолча буруш тохара балхий. Старогрозненски управленерча вышкомонтажни цеха коллектив — цо графикал 3 ди хьалха хьалъь яьккхай проектни кІоаргал 4850 метр хила дезача № 718 йолча эксплуатационни скважинана лаьрхІа керда буровой установка. ИттлагІа пятилетка чакхйоалача шера яз хІаьа ийслагІа. ийс бетта планагІа лаьрхІачул пхиъ дукхагІа. буровой установка я хьалгаь яьнкха.

Волх тІехдина а беш, эздинеш 130—140 процент кхоачашъяьй вышкомонтажникаша Арцуев Лом-Іаьлас, Губанов Александра, Карчевский Владимира, Могилев Ивана — цар шоай хьнарецна къахьегамца шоашта тІехьабоахар балха. ТІера шоай новкъостий.

Шоай къахьегаме толамаш мехка коммунистий форума хетаду вышкомонтажникаша.

А. ТИЩЕНКО.

ХургІоаха КПСС XXVI съезда сийна къахьегама вахте эттай «Союзавтоматстром» объединене опытни завода коллектив. Яхье баьнарий хьалхарча мугІарашка болаш, ди тІехьагІа къахьегама овсарле лакхъеш хьабоагІарех ба укхаза йоккхагІйола мастер Валентина Александровна Степановаи радиомонтажница Роза Ахметхановаи.

СУРТА ТІА: В. А. Степановаи (аьттехьаръяр) Р. Ахметхановаи.

З. БАТЧАЕВА сурт.

◆

ДигІ шу дизад Еремеева Нинас СССР, 50 шу дизара цІерагІча химзавода № 1-101 йолча цехе аппаратчикалла болх бу. Цу юкъа цнй специальность дика Іомаяьй комсомолкас. Ве дог а доагІаш, цу гІулакха шій хьнари хьакъали тІа а дохийташ бу цо болх.

Хьнаре общественница а я Нина — смена комсорг.

СУРТА ТІА: аппаратчик Н. Еремеева.

З. БАТЧАЕВА сурт.

БАЛХАШ СИХДАЬД

Сихдаь дІахьош да шекара свеклаш чуэцара балхаш Ачхой-Мартановски района «Лермонтовский» совхозе. Иъ бригаде ворхІ бІаь гектара тІа кхельй из культура укх шера. Цунах хІанале 230 гектара тІара яр чуераяь яьнкхай.

Геттара дика вІаштІехьбаьнха дІахьу хьувкъам чуэцара болх Къахьегама ЦІеча Байракха орден лелаеча Чагаев Іимрана кулгалдеча бригаде.

Юххе йисача лордех шекара свеклаш цІенъяра болх мара бац укхаза кулг-кара беш. Кхыдолча балхашта механизаци яьй. Масала, чуэццаше а комбайно лафеташ тІа йотта шекара свеклаш кхай якста дІахьу механизатораша. Цига кІеньяьчул тІехьагІа автопогрузчикашца машинаш тІа а етте шекар доаккхача заводе дІайохийт.

ХІара бригаде цхьаццa комбайн я шекара свеклаш чуэцаш. Укх лелаеча механизатораша юкъе аьржача яхье хьалха ва юха а Чагаева бригадера Исаев Юри. Балха норма юкъера лаьрхІача 200—210 процент кхоачаш ца еш ди дІадахийтац цо.

Шекар доаккхача заводе свеклаш дІакхухьаш бараьтта шофер ва болх беш. Уж бергаш я «Госкомсельхозтехникера» ба.

Цар къахьегамцара безам совбаккхара лаьрхІа мероприятеш чакхйоах совхозе. Масала, шекар доаккхача заводе дийнахьа боахамера шозза свеклаш дІайихьачоа кхо сом, кхозза йихьачоа — пхи сом ахчаи премии лу. Иштта ахчаи совгІаташ ду балха нормаш тІехкхоачашъеш къахьегача совхоза механизатораша а.

Х. МАГОМЕТОВ.

Республика фермашка

Пятилетка тІехьарча шера ийс бетта республика хьайбаш лелаяраца баьча балха итог яьй.

Дукхача фермай къахьегамхой дика лоаркІабеш хьабоагІа пачхьалкхенга дулх, шура, фуаш, тха доахара планех, тІаьйцача декхарех.

Соахка ийс бетта хиначул дукхагІа да укх шера цу юкъа пачхьалкхенга декха фуаш, шура, тха.

Геттара дика къахьег укх шера Ачхой-Мартановски, Веденски, Назрановски районий фермай болхлоша. Хьайбай продукце деррига тайпаш дохкара ийс бетта планаш кхоачашъяьй цар.

Назрановски района къахьегамхоша соахка ийс бетта хиначул 17 процент дукхагІа шура еххай укх шера 1 октябрь хьатІакхоачаш, хІаьта ачхой-мартановцашеи гудермесцашеи — 4, шелковчашеи — 6 процент дукхагІа.

Холуш дикагІа къахьег укх шера кхо тІара оалхазараш лелаедар а. Пачхалкхенга фуаш дохкара ийс бетта план республике гІолла 108 процент кхоачашъяьй.

Цунца цхьана дукха боахамаш да хьайбай продукци йохкара тІехьадусаш. Планашка хьежа пачхьалкхенга дулха хьайбаш дохка вІаштІехьа ца довлаш доккха декхар тІадисад Грозненски, Малгобекски, Надтеречни, Сунженски, Шелковской районашта. Шура йохкара ийс бетта планаш кхоачашъянзар Грозненски, Малгобекски, Сунженски районаша.

Хьайбай продукци яккхарен йохкарен гІулакх товдаре дика торонаш я республика фермашка. Соахкарчул дукхагІа да Іалашдаь доакъар. Эшар фуд — рационагІа хьежна хьайбаш кхабар.

ХАНАЛ ХЬАЛХА

Съезда хьалхарча къахьегама вахте керда производствени толамаш даьхад г. Аргунерча № 4 йолча электростанце энергетикаша. Ханал хьалха кхоачашъяьй электрически йІовхален энерги хьаярен дІахецарен ийс бетта задани. Из толам баькккаб оборудоване балха технологически режимаш нийса лелаяр бахьан долаш.

Электростанце цехашта, сменашта, бригадашта, участкашта юкъе шерра лаьрнай Сийлахь-боккхача Октябрь 63 шу дизараи ленински плана — ГОЭЛРО — 60 шу дизараи яха ма йоаггІара накъалхар духьа. Къахьегама яхье хьалха латт слесараш РСФСР заслуженни энергетик А. Юсупов, «Знак Почета» яхача ордена кавалер Р. Умханов, электрослесараш-прибористаш Ш. Дудагов, В. Хамзатханов.

* * *

«Пятилетка толаме чакхйоаккхаргъя». «КПСС XXVI-ча съезда даха ма доаггІара накъагІоргда» — иштта лозунгаш а долаш социалистически яхь лаьрнай «Котлоочистка» яхача Москоски завода Лакински производствени участка Грозненски филиала коллективе. 22 сентябре толаме кхоачашйир цо ийс бетта заданеш деррига технико-экономически хьоихамашта.

ГІуйран-Іаи замалахьа болх бе йІовхала иза тела оборудовани кийчъяра дукха балхаш лаьд «Грозэнерго». «Дагэнерго» теплоэлектроцентралашеи республика промышленни предприятешеи.

Къахьегама хьнар чІоаггІа айдена болх бу съезда хьалхарча къахьегама вахте эттача яьц цІендераша Д. Путятина, А. Неприна, С. Тараканова, Ф. Иванова.

Х. СУРУДЖАНЦ,
«Грозэнерго» оператор.

БАЬЦАДААРАШ КИЙЧДАР (тоннашца). 1 ОКТЯБРЕ КХАЧЧАЛЦА

Районаш	План	ДІахьедина	Цу дийнахь: 1 дийнахь	[illegible]
Надтеречни	1800	4360	215	242
Наурски	2500	4750	—	190
Назрановски	300	358	—	119
Шелковски	800	600	—	74
Ачхой-Мартановски	35900	24000	368	67
Грозненски	41700	25667	206	61
Урус-Мартановски	11650	6996	—	61
Сунженски	24800	12662	203	51
Грозный	10100	5030	107	50
Ножай-Юртовски	300	140	120	46
Шалински	7250	3177	119	43
Гудермесски	1400	500	30	36
Малгобекски	1100	310	—	28
Республике гІолла	140000	88543	1368	63

Безам болаш къахьийгача...

«Горячеисточненский» совхоза центральни усадьбана юххе я цхьоалагІйола шурий товарни ферма. Массехк шу хьалха балха баьхкача мехкараша картаця гаьнаш дІаегІаяр укхаза. ХІанз шо-шоай цІи йолаш я уж гаьнаш. Лакха урагІьяхай Догмана дІаегІа хинна га. Иштта урагІьяха я Мовлен Лизайн яраш а. Аьхки йІайхача хана цар Іийне салаІа совц нах.

Дукха хІама да цу минотца дувзадена Эльбукаева Догмана. Геттара Іуйряйна ше балха яха аралъла юхе гІолла тІехйоалаш царна дІатІайода из безаме. Царна кІал гІолла дІайода из михо эгаеча цар гІано деча татага яа дувгІаш.

Сен уйла ю цо цу минуташка? Ше балха эттача хьалхарча шерашка шийна хала хинна хилар, бийсана ший лазадийнна кулгий пІелгаш дагаух цунна. Бехк а бацар тхьаьх етт дийнахьа кхозза бетташ пІелгаш лаза далар.

Ферме доахан детт машинаца. Бакъда, юххьанца йолалуча дояркас кулгашца деттадеза доахан ше Іомаялалца. Из закон да, кхоачашде а дезаш. ХІаьта сага шийна а нийса мичад божа бетта а ца ховш доярка я со ала. Иштта доахан деттар Догмана а.

Цкъаза сов чІоагІа цІаьнделе Іодолхар цун кулгаш. ХІаьта шура а кхычи доярката йоаихкаш хиначул кІезигагІа хулар. Доахан а царна луш дола доакъар а цкъатарра доллаше а. Из новкъа хетар Догмана. ТІехкха йоІ тее оттар йоккха саг Кхокха. цун дог айдергдолаш. беча балхах дог эккаргдоаваш къамаьл дора. «Аз сай еррига ха ферме йолаш яьккхай, декхе а яьнвяи. Доярка болх сий долаш ба. Хьо а Іомалургья божа бетта нах санна. Цхьаи дийнахьа Іомавенна валац саг. Юха ма яла, йоха ма йоха. Иштта да, йиІиг, иштта. Сона а дика хет ферме. Сагота ма хила! Корта лаккагІа хьалъайбе!, оалар Кхокхас.

Ха дІаяхар. Болх бе Іомаделар кулгаш а. Дог лелхаш хинна уйлаш а балхах ца йоалаш хинна ка а дІаьлар.

ХІанз Догман совхоза доаркашта юкъе эгтара къонагІа я. Бакъда, балха тІа а кхычахьа а эгтара хьалха а я. Иштта хинна дІаоттара дукха къахьийгар цо. Из зе а теркалъе а баьлар юрта бака нах. Беаелар царна хьнаре къахьеташ йола, безаме, дог цІена Догман...

Дукха ха йоаццаш хьайбай боахама болхлой собране къамаьл деш директора аьлар: «Гуш да, пхе шера программа совхозо дукха хьалхагІа кхоачашъергахилар. Бакъда, шура яккхара тІехьадуе вай. Шо тохадаьар зобра сона. ХІаьта оаха мел эша новкъостал дергда».

Цу къамаьло дог гІоттадаь дале а, е шоаех бІубецца дале а, ІаттагІара 2200 килограмм шура яккхар доалув дац, аьлар цар. 3000 килограмм хила еза план. ХІаьта цу собране Догмана сецадир 3200 килограмм шура яккха.

ЙоккхагІа опыт йола доярка юкхуйзалора. Дош делча-м кхоачашде а деза. Эхь да дий кхоачаш ца дой,.

Юххера а. къонабаръашта тІехьабаьлар Гайтамирова Пуха а, Темирсултанова Тамара а, Хамидова Тумиша а, кхыбараш а. Укх тайпара я итогаш. Дукхьал ийс бетта ше деттача доахах хІара Іаттагара 2450 килограмм совгІа шура яьккхар Догмана.

Ферме эгтара хьалха латта доярка я Эльбукаева Догман. Дояркашта юкъе барт хилар лоаш я из. Массане а дог гІоздалар а йоакхо а юкъе хила еза вай, йоах цо.

Цунца болх бе атта да, яхаш дувц доиркаша. Из а болх дика вІаштІехьбаьккха, дог цІена бе беза яхилга. Из иІаьда, эхь хеташ, совлен дош ца оалаш саг я.

Шура яккхара бокка дояркІем болаш да шортта дика доакъар хилийтар. Детталехьа хьалха хІара Іатта 3 килограмм концентраташ лу, хІаьта моша доакъар совдаллал хулийт. Иштта кхыдараш а лу.

ІуйрнйІеи сайрнйІеи машинашца ферме детт доахан. ХІаьта келхьийта — уж дажаш долча.

Мехай Іайне латтар машин. Шофера гІандаш оттадаьдар кузов чу. Ше тІаеттар цо бидонаше ведараши, брезента тІа Іодехкар маьлхе къега кІай халаташ. ТІаккха гІанда тІа Іохайр из. Дояркаш хьабахкарга хьежар.

— Укх сахьата дояркаш дІабутаргба аз кхай тІарча стане, — аьлар цо. Шортта бе болх ба царна. Аз могаш дола новкъостал дергда. Уж дика нах ба.

С. МАДАЕВ.

КОСМОС ТАХКАРА КЕРДА ЮКЪЕ ДИХЬА ДАКЪА

СССР-еи КУБА РЕСПУБЛИКАИ КОСМОНАВТАШТА КРЕМЛЕ СОВЕТСКИ СОВГІАТАШ ДІАДАЛАР

Советски Союзеи Куба Республикаи халкъашта юкъера вІашие цхьана леладу гІулакхаш дІахо шердалари вежарашха йола царна юкъера отношенеш чІоагІъяларе хьагойтар СССР летчик-космонавт Ю. В. Романенкои Куба Республика космонавт-тохкамхо Арнальдо Тамайо Мендеси — малхбоален полушарерча социалистически пачхьалкхен эгтара хьалхара вінал юкъе волча дунен халкъашта юкъерча экипажо толаме баьча накъо. Цу космически экспериментo доккха дакъа юкъедихьар Іилмани техникан прогрессана, гІо ду деррига вежарашха долча социалистически мехкашка халкъбоахама декхараш кхоачашдара.

1 октябре КПСС ЦК Генеральни секретаре, СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председателе Л. И. Брежнева Кремле Советски Союза доккхий совгІаташ дІаделар Ю. В. Романенкои А. Тамайо Мендесаи.

СовгІаташ дІалуча бар КПСС ЦК Отдела заведующи И.-Д. Сербин, СССР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь М. П. Георгадзе, КПСС ЦК Генеральни секретара помощник А. М. Александров, советски космонавташ кийчбеча кулгалду инарал-лейтенант В. А. Шаталов, СССР-ера Куба Республика посол Северо Агирре Дель Кристо, кхыбола официальни нах.

СовгІат дІалуча церемоне къамаьл дир новк. Л. И. Брежнева.

НОВКЪОСТА Л. И. БРЕЖНЕВА КЪАМАЬЛ

Деза новкъостий!

Вай цІаьхказа а вІашагІкхийттад укхаза космоса турпалашта Советски пачхьалкхен доккхий совгІаташ дІадаларца дувзадена. Тахан вай моаршал хоатт Даьхен задани хІанз шозлагІа сийленца кхоачашъяьча вай мехка космонавтага Романенко Юрега Куба Республика гражданинага Арнальдо Тамайо Мендесаги.

Социалистически содружества мехкаша тІаьйца «Интеркосмос» яха программа дика кхоачанъеш я. Цхьан интернациональни экипажа метта кхьяр йода, хІаьта космически станце къаьнара дай новкъостий Попови Рюмини хьаьший дика тІаэцаш ба. Цар дІахо хьу шоай атта боаца болх, хІаьта вайна деррига дег тІара лов цар бізза толам баккхар.

Цхьана баьча хІара цу тайпарча наькъо цІаькхазза а цІаьнхазза а адамлега хоам бу: социализм — из машар, из прогресс, из халкъий вошал.

Вайна хов Коргамукъален гІайрен воІа новкъост Арнальдо Тамайоно карагІдаьнар — из деррига кубински халкъа цІей, хІаьта вай а доккхал ду кубински доттагІашца цхьана.

Бакъда, из дика событи кубинций хинна Іац. Социалистически Куба гражданин космосе ваха Латински Америка эгтара хьалхара ниал ва. Цох иштта хилар Кубес хьанаре роль лелаеча, дІа ца кхетара боламе даьга лоацача мехкий бІаьш миллионаш болча наьха викал. Уж новкъостий, исторически лоархІам бола бакъдараш.

ХІаьта, ма дарра аьлча, СССР-и Кубай космонавташа цхьана баь никъ — из вай халкъий доттагІал цІаькхазза а къаьгга хьагойтар.

Дукха ха йоацаш вай яхар вай мехкашта юкъе доазув доацача океански арейаш тІа гІолла шера а чІоагІа а тІий тиллад — машарен доттагІален тІий. Тахан, новкъостий, вай йиза бокъо я из тІий космоса аренашка гІолла тилла ала а. Иштта лакхлу вай вежарашха цхьана лелаеча гІулакхий боараш!

Советско-кубински космически экипажа къонахчален турпалалеи боккха мах баьб.

СССР летчика-космонавта Советски Союза Турпала Романенко Юрий Викторовича енна Ленина ордени «Дошо Седкъа» яха шоллагІа медали.

Космонавта - тохкамхочоа, Куба Республика гражданина Арнальдо Тамайо Мендеса енна Советски Союза Турпалхочун цІи Ленина ордени «Дошо Седкъа» яха медали цунна дІа а луш.

Деза новкъостий Романенков Тамайои! Космосе къонахчал долаш къахьегарах Іилманна хьалхашка, вай мехкий халкъашта хьалхашка карагІдаьнарнаш бахьан шоана ленна е совгІаташ дІалуш цІенача дег тІара моаршал лу аз шуга, шо могашал чІоагІа йолаш, вай мехкий деррига адамлеи берката шоана керда хІамаш карагІдувлар лов сона.

Моттиг оттарах пайда а эпаш иштта моаршал дала безам бе са шуга шиннега, а вежарашха йолча Куба доккхий совгІаташ даларца — шоана Куба Республика Турпала цІи яларца. Доккхий толамаш доахалда оаш, деза доттагІий!

* * *

Ше къамаьл деш Ю. В. Романенкос аьлар:

Хьа бера, веза Леонид Ильич, Даьхен доккха совгІат хьаэцаш чІоагІа гІадваха, доггдеттадуш, ираз долаш ва со. Дег тІара баркал а оал аз деррига дег тІара лоархІа а лоархІ аз баьча космически наькъа бокха мах барах КПСС Центральни Комитет, СССР Лакхехьарча Совета Президиум, Советски правительство, Хьо хье, веза Леонид Ильич.

Советско-кубински космически полето ерригача адамлега тешаеш хьагойтар социалистически содружества мехкий вежарашха дола доттагІал, пролетарски бартцхьоагІо, уж машарга даха, массе а оагІорахьа вІаша цхьана гІуланхаш леладе гІерташ долга.

Аз тешам лу Хьона, веза Леонид Ильич, КПСС Центральни Комитета, Советски правительствана космонавташа, Ю. А. Гагарина цІерагІча космонавташ кийчбеча Центра берригача балхахоша Даьхен керда, кхы а чоалхенегІа йола заданеш из ца кхобеш кхоачашъергхилара, хьамсарча Коммунистически парте XXVI съезда даха ма доаггІара накъагІоргхилара.

Цул тІехьагІа къамаьл даьча А. Тамайо Мендеса аьлар:

ЧІоагІа дукха веза Леонид Ильич! ГІадваха а ираз долаш а ва со, Куба Республика гражданина, коммуниста «Салют» «Союз» яхача советски космически орбитальни комплекса тІа дунен халкъашта юкъерча экипажаца никъ бе вохийташ сай чІоагІа сий дарах а хьа бера Советски Союза доккха совгІат хьаэцарах а.

Из совгІат Куба Республикана, цун турпалча халкъа деннарг лоархІ аз. Доккхал деш ва со са мохи Советий Мехка новкъосталца латиноамерикански мехкех эгтара хьалха космически орбиташ тІа баларах.

Дег тІара цІена баркал оал аз Куба Компарте Центральни Комитетаи Куба Республика правительствана, КПСС Центральни Комитетаи Советски правительствана, Хьона хьайна, Леонид Ильич, сох тешам боларах а хьадданза йоакхо ярах а, тха къахьегама бокха мах барах а.

* * *

ЧІоагІа уйла тІаяхийта ладийгІа къамаьлаш тІоараш детташ тІаьйцар.

Дунен халкъашта юкъера полет цхьана яр дагадохийташ Ю. В. Романенкоси А. Тамайо Мендесеи Леонид Ильичага дІаделар советско-кубински экипаж «Салют-6» — «Союз-37» — «Союз-38» яхача орбитальни комплекса тІа никъ беш хиларах дола тешал, космонавташа кулгаш тІаяздаь Л. И. Брежнева портрет, Плайя-Хирон тІа турпала тІемаш даьча моттигера лаьтта чудола капсула, 1974 шера Л. И. Брежнев Кубе хиларах дола испански меттала книжка.

(ТАСС).

КПСС райкома пленум

Самардийяахьа хилар КПСС Старопромысловски райкома организационни пленум.

Кхьча балха тІа водаш хиларца дувзадена КПСС райкома хьалхарча секретара декхарех мукъавалийтав С. М. Магомадов.

Парте райкома хьалхарча секретаралла хержав Е. В. Тумсоев.

Пленума балха юкъе дакъа лоацаш хилар КПСС Нохч-ГІалгІай обкома хьалхара секретарь А. В. Власов.

НОХЧ-ГІАЛГІАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕ ХОРЖАМАШ ДАРА ЙОЛЧА ОКРУЖНОЙ ХОРЖАМИЙ КОМИССЕ

Хьачудаьккхача документашка хьажа а хьежа 1980 шера 3 октябре Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совете хоржамаш дара йолча окружной хоржамий комиссе ворхІазлагІа хоржача Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета депутаталла кандидат веш регистраци яьй № 92 йолча Суворов-Юртовски хоржамий округе гІолла новкъоста Хачатуров Рафаэл Минасовича, КПСС члена, 1932 шера ваьча, эрмалочоа, лакхера образовани йолчоа, «Грознефть» объединене генеральни директора депутаталла кандидат Гудермесски района «Новогрозненский» совхоза болхлой, гІуланхерча наьха, инженерно-технически балхахой, юрта боахама специалистий коллективо оттаваьчоа.

ПАРТОРГАНИЗАЦЕШКА–ОТЧЕТАШИ ХОРЖАМАШИ

КАРАГIДАЬННАЧОХ КХОАЧАМБАЬ IЕ ДАГА БАЦ

Итлагlча пятилетка тlехьарча шера хьалхарча ах шера во къахьийгаД Грозненски хладокомбинатан коллективо. Из баьъдера кхоачам хургба аьхха цуй мороженин еча фабрикир цу юкъе 387 тонн декхар тlадисалга белгалдаьккхача с, вешта аьлча, республикин столице вахача хlара сагага дlа ца кхоачаш дисад цхьаъца килограмм но чам бола даар. Хlаьта еррига комбинато оптови товарооборота план 99 процент мара кхоачашъйинзар, продукци яккхара — 87.2 процент, пайда баккхара — 86.2 процент.

Бахьан дуккхача производственни участкашна болх лерттla вlаштlехьбаккханаа болга, къахьегама дисциплина лоха йолга, кулгалхоша доагlар шоашкара а шоашта карарча нахагара а хьадехаш доццнага дар. Цу хьалашка производство вlаштlехьъяккхара гlулакхашта дух тlа ца йоалаш, партийни а производственни а дисциплина телхаю коммунисташ бехктокхаме ца озаш, коллективе хlара денна кхетама болх ца беш lеш хиннай партбюро. Цу юкъа мелал гойташ партбюро хиларех цунна бехк тlера боаккхилгех вlалла дувцилга еце а но нитта нийсдалар кхетаде аттагlа хургда къалха кулгалдеча балха тlа комбинате саг хьожавеш хилча цуй кандидатура партбюро раьаа я е яц ухказа хьожаш ца хиннилга белгалдаьккхача. Керттерча даькъе из бахьан долаш нийсденйд ухказа инженерно - технически балхаца цхьаккхи гlулакх дац аьнна хеташ йола нов. Лопаткинас ах шера комбината керттера инженер йолаш болх беш хилар а, лаьрхlо дешар дийша йоаца нов. Бурлакова механически участка начальникалла отталь хилар а.

Комбинатера гlулакх дикка эргадела доладеннад цукка кулгалде керда директор Вашьин А. Н., керттера инженер Ксипов Н. А. эттачул тlехьагlа. Производствана кулгалдара методаш эргаьхa тоаярца цхьана хувцабеннаб коллективе беш бола организаторски а кхетама а болх. Партбюро каст-кастагlа ладувгlа йолаелар коммунистий отчеташка, партбюро заседанеш, юкъара партийни собранеш дикагlа кийчъе, цита дувца эгтара саготагlа дола дешаш уттадеи уж корта болаш дувцилга lалашден аьлар. Тоадаьд коллективе социалистически яхь вlаштlехьйоаккхилга, балха тlерен общественни вахаререх коммунистий авангардни лоархlам айбенваб.

Иштта, хьалхарча ах шера дуккхача гlулакхий хьакъехьа шоаш ледарло еш хиларах мукъарал деш, цул тlехьагlа боахама кулгалдеча. наха юкъе организаторски а политически а болх вlаштlехьбоаккхача хиина дика хувцамаш кlаьгга хьахьокхаш яр дlадахачи шинарча дийнахьа чакхъяьннача цар коммунистий отчетно - хоржамий собране партбюро секретара Ш. Ю. Бенова яь доклад а цул тlехьагlа из ювцаш даь къамаьлаш а.

Комбинате болх беш вола хlара бархlагlа саг коммунист ва. Царех берригаш хlана бац вьинараш балха керттерча участкашка къахьегаш ба.

Собране доккхал деш бийцар шоай балха декхар санна партийни порученеш, общественни гlулакхаш а тешаме кхоачащдеш бола коммунисташ. Царех ва керттера механик Г. А. Халатян, электромонтер А. И. Изотов, дудильщик Д. У. Бутаев, морожени еча фабрика йоккхагlа йола мастер М. А. Хашиева, цу фабрикера болхлой А. А. Понамарева П. М. Бородина, слесарь И. И. Блинов, кладовщик М. Ю. Мархиев. кхыбараш.

Коллектива болх тоабара тlадерзадаь гlулакхаш чакхдоахача шоашта безагlа бола мукъ хьатlаийбеш, даим яхар санна коммуниста цlи сий долаш лелаеш хьабоагlа уж. Цу дукъе моллагlа нийтъяла гlулакх чакхдаккха, дезаш моттиг хьатlаэттача царех кор гlортолга ю партбюрос. Мадарре аьлча, уж ба шоай коллективашка дlадоладеча дикача гlулакхашта юкъиге латтараш, яхь лелаеча яхьчарна хьокхам телараш.

Дукхача даькъе цу тайпарча производстве хьаллаьаттача къахьегамхой хьинар, инициатива дегlайоалаярца вlаштlехьдаьннад коллективе укх тlеххьарча хана яхь лелаяра гlулакх дика эргадаьнха тоаде. Цу гlулакха тlадерзадаь леладу гlулакхаш цхьан бартаца чакхдаха йоладенай партийни профсоюзни организацеш. хlаьта хьалхарчо шоллагlчоа лоаттаду новкъостал, балха тела лостам хоадам болашагlа хиннаб, аьлар собране къамаьл даьча завкома председатела М. И. Грачановскаяс. Хlинз коллективе къахьегаш ва 131 коммунистически къахьегама ударник. Из цlи лелаеш я 6 бригада, 2 смени. Дукхагlа тернах тlаахийта баьннаб лерттla къахьегара эша хьалаш хьадара, кхерамзлен техника бокъонаш кхоачашъяра, болхлой салоlам вlаштlехьбаккхара.

Пятилетка тlеххьарча шера заданеш тlеххкоачашъяра боаржабаьча къовсама ларде нийцаб КПСС XXVI съезда даха ма доаттlара пакъадачара шерра яхь йоаржаяра тlахьеташ КПСС ЦК баь соцам. Бригадашта. сменашта, къаьст-къаьстача болхлошта юкъе социалистически яхь вlаштlехьйоаккхилга. шоаш тlаийца декхараш уж кхоачашдеш хулга, балха итоташ хан - ханнахьа елга lалашдаьд.

Цуица цхьана къахьегам вlаштlехьйоаккхача, яхь йоаржаеча, наьха хьаштaш кхоачашдара даькъе долча кхоачамбоацарех а дийцар уххаа. Уж хилара бахьанаш эгтара хьалха дувза доагlа коллективе производственни къахьегамен дисциплина телхаеш бола болхлой, гlулакхера нах болаш хиларца. Царна юкъе нийсбеннаб кхыметтел коммунисташ бараш а. Мугlарерчар шоашкара гойтача а ла йиш йоаца гlулакхаш — балха тlа тlехьабувлар, къаракъаш мелар, тlадилла гlулакх тешшаме кхоачаш ца дар — гучадийннад царгара. Ниттарчарех ба КПСС членаш Бексултанов, Ткаченко, Харитонов. Укх тlеххьарча ханналца царца лерттla кхетама болх ца беш хьаьхнай цехова партийни, профсоюзни организацеш, царгара доагlар хьадийхадац партбюрос. Хlаьта цу даькъе коммуниста электрика И. И. Блинова, кхычар йоагlа а йоагlаш практика йир партбюрона. Хlаьта цхьаболча коммунистий бехкагlа цехови организацешка еш йола отчетно - хоржамий собранеш тlехьайоахаш моттигаш хилча а уж бехктокхаме ца озаш бугаш хиннаб укхаза. Цул совгlа партийни порученеш тlа ца еххаш шоай лоlамагlа лелаш а хиннаб уж.

Из дерриге цу тайпара хургдацар коллективе лерттla кхетама болх беш хиннабаларе. Геттара эсала кхоачашду шоай декхараш агитаторашa, политинформаторашa. Цехашка участкашка наггахьа мара вlаштlехьъяхац политинформацеш, беседаш. Торжественни собранеш цаl шоллагlчох къоастае йиш йоацеш шоайла таре хул. самодеятельность болх беш яц. Дукха кхоачамбоацараш да политдешар вlаштlехьдоаккхача а. Занятеш еча хана ахаш мара ладувгlараш тlахилац. Юбилейшка, цlейшта хетадаь дараш мара кхы пенгазеташ арахецац цехашка. уж а безам тlаозаргболча тайпара кийчдаь хилац. Цох лаьца дар лаборантка Л. М. Четиниковас собране даь къамаьл. Партбюро кхетама болх вlаштlехьбоахачарна хьинарегlа тlо деш, цар балха лостам телаш а хулга хьадийхар цо.

Кlезиг-дукха тоалуш боагlа комсомольцашцеи совое боацача кагирхошцеи беш бола болх. Партбюрос укх тlеххьарча бетташка шоай балха планаш уттаелга, хан-ханнахьа собранеш елга хьадех царгара. Хlаьта а собране къамаьл даьча коммуниста белгал доахаш ма хиллара отчетни юкъа кlезига кагирхой хьакъоастабара, тlаккха цох йоккха ледарло ларlа йоагlа цар парторганизаци районе эгтара къахьагlчарех йолаш хилча. Шера цхьа саг мара тlаэхийттаеац цар парторганизацена. Кагирхой вахар беаме. кхехнаш хилийтара ба да ца нийнча баргбац бакъа тайп-тайпарча формехи методаехи. Цlи тезача нахаца, къахьегамен тlемен ветеранашца вlашагlкхетараш делга. театрашка, музейшка, исторически моттигашка ухилга вlаштlехьдаккха деза, яхаш дувцар цига.

Хлодокомбината администраци а партбюро а укх тlеххьарча хана цхьан бартаца балха тlа дола кхоачамбоацараш дlадахаре, пятилетка тlеххьарча шера заданеш кхоачашъяра коллектив оарцагlъяккхара тlагlертта къахьегаш йолга гуш да. Хlинз керттердар карагlдаьнначох кхоачамбаь да lеш коллективе беш бола беррига боахама. организаторски, политически болх вlаши айхха бувзаш чакхбоахилга lалашдар. цу даькъе еррига общественни организацеш, хlара коммунист шиш дакъа диэзе дlахьош хулга lалашдар да. Цох тешам боллийташ дар собране даь къамаьл а цига тlаийца соцам а.

Партбюро секретаралла юха а Ш. Ю. Бенов харжар.

С. ШАВИЕВ.

ПОЛИТДЕШАРА СИСТЕМЕ ХЬАЛХАРА ЗАНЯТЕШ ХИННАЙ

ДИКА ДIАДОЛАДИР ДЕШАР

Лакхача идейно - теоретически боарам тlа чакхъяьлар политически экономически дешара хьалхара занятеш Урус - Мартановски районе. Боккха кийчон болх бир КПСС районни комитетон юххьанцарча партийни организацешеи.

Райкома пропагандистий КПСС обкома политически сердалон Цlагlа цна кlира хиннача курсашка, парте райкоме хиннача семинарашка кийчо еш хилар. Шийхашахьа кийчъяьяр дешара материальни база. Цу дерриге гlо дир школашка, семинарашка, кружокашка дика вlаштlехьяха занятеш дlайхьа.

Дешара хьалхарча дийнахьа занятеш хетаяьяр «Ленински коммунистически парти — вай заман хьаькъал, сий, эхь - ездел» яхача темана. Дика чакхъяьлар занятин пропагандист Х. С. Расламбеков, партийни организаце секретарь В. Н. Хасаханов волча «Гехийский» совхоза марксизма - ленинизма лардий школе. lомаеш йола тема йиэза яьшхар пропагандиста. Цунна дика йовзар тема, материал говза ювзар боахама вахарца. Нlоарга яьшхар партех йола марксистско - ленински керттера положенеш, хьагойтар коммунизм хьалхеш доаллача советски халкъа сийлахь, боккхача хlама хьакколлача балха цо кулгал мишта ду, лостам мишта тел.

Иштта чакхъяьлар занятеш Мичурина цlерагlча совхоза марксизма - ленинизма лардий школе а.

Пропагандиста Евсаитова тема кхыча дешаница цхьана къаьстта тlерхам тlабахийтар партен халкъея пхьоагlонна. Хьахьекхар из цхьоагlо классови тlемашка, социалистически революцена кийчо еш а, мехка пролетарски диктатура нотйоалаш а, меньшевикаш, революционеsтьашца, бехкхой класса, цун lилма революционни теоре берригача моастагlашца къовсам лоаттабеш дегlаухаш а чlоагlъяш а хьаснилга.

«Красноармейский» совхозе а дика чакхъяьлар занятин. Ладувгlараш дика кийчбенна баьхкабар дешар. Вlарча хьайнцача районе массанахьа а лакха идейно-теоретически боарам тlа занятеш чакхъяьннай але йиш яле а, долаш дар цхьадола кхоачамбоацараш. Цхьайолча партийни организацешна йиаза кийчо яь яцар занятешка. Цхьайола помещенеш зилтеш е аьттув боацаш, истолаш, гlандаш ца тоьаш яр. Веррига а пропагандисташ баьар дешар хьехара методика дика йоваш, ладувгlарех цхьабараш бехказа бала бахьнаш а доацаш занятешка да боагlаш бисар.

Урус - Мартановски районерча хьалхарча занятешка яхар КПСС обкома актива йоккха группа. Цо пропагандисташта гlо дир тема керттерча дешашта уйла тlаяхийта. Анализ йир чакхъяьхача занятей.

Л. КОДЗОЕВА.

Корта бола къамаьл хилар

I октябре ханнаьха керттерча геолога кабинете хьагулбелар «Кулгалхочун къахьегам» яха курс lомаеча теоретически семинаре дешаш бола «Малгобекнефть» НГДУ инженерно-технически болхлой шоай хьалхарча занятe.

Массаньаьха санна, эгтара хьалхарча заняте тема «Ленински коммунистически парти — вай заман хьаькъал, сий, эхь-иман» яхаш йолга дlахойт ладувгlарашка семинара кулгалдеш волча инженера-геолога Муталиев Сипсой Салмена. керда цу дlадоладаларца дешархой даькъала а бувцаш.

Цо дош лу цу темах хьалхехьа а кийчо яь волча семинара доакъошхочоа «Малгобекнефть» НГДУ кадрай отдела начальника. Сийлахьбоккхача Даймехка тlема ветерана Сампиев. Къамаьла Хьажбикара.

Хlаране дика кхеторгдолаш дувц Хьажбикара К. Марксен, Ф. Энгельсен, В. И. Ленинен тъехама ларда тlа Россе кердача тайпара революционни парти хьоихоларах, цун исторически наькъах. Ленина парте хьалхленца вай мехкарча болхлошеи ахархошеи Октябрски революце котавоигара деиз дегlаенача социализма общество хьалъяра кхочаьа хьабенача революционни къовсама а кортамукъача къахьегама а наькъах.

Къаьгта белгалдоаккх парте керттера лоlам халкъа хьашташ кхоачашдарца. цун иразера вахар хьакхолларца болга, парте низ халкъаца айхха бувзам болаш, цо хьалхоацаш хиларца болга. Коммунистически партен советски халкъен цхьоагlо цlакха йоахаргйоацаш чlоагlа йолга.

Къаьстта йоккха дегагlоa йолаш дувц тlема а къахьегама а ветерана социалистически Даьхенна кхерам тlаэттача граждански а Сийлахьбоккхача Даймехка а тlемий шерашка Ленински партена гонахьа айхха кхота а доина советски халкъаша моастагlашта дукъал лоаттабаьча къовсамах. Къаьгта белгалдоаккх цо лирача тlемий шерашка эгтара халагlча, хьалханарча моттигашка шоай синош ца кходеш, халкъий ираз бахьан долаш коммунисташ фашизмана дукъал лаьтталга.

— Тахан Ленински парте XXVI съездага кийчо еш ва хlара коммунист, хlара советски саг. Нердача къахьегама толамашца мехкарча коммунистий керттера форум белгалъяккха лаьрхlад хlара къахьегама коллективо. берригача советий мехко. Цу патриотически болама юкъе шоашка кхоача дакъа дlалуш ба вай Магlалбикера мехкдаьттахой а, аьлар нов. Сампиева шийн къамаьл чакхдоалаш.

Мехкдаьттахой хьалхарча заняте ленински парте араьарча политикаи лаьца дар «Малгобекнефть» НГДУ керттерча геолога Пчелинцев Петр Ефимовича даь къамаьл. Ладувгlарашта цо дlагойтар мехка ше доал де аттача хьалхарча денощи дика ленински парти арахьара политика даим дунен халкъашта юкъе машар чlоагlбеш, халкъий паргlатон кортамукъален бахьан лоаттабу къовсам хьаллоацаш йолга.

Дика чакхъяьлар теоретически семинаре хьалхара занятин. Из чакхйоалаш Малгобекнефть» НГДУ парткома секретара О. М. Исаксова дуккхача шерашка беркате болх барах семинара кулгалхочоa С. С. Муталиевна дlаелар КПСС горкома Сийлен грамота.

А. ВАСИЕВ.

Хlара шоллагlча станока– дикала Знак

МОСКОВСКИ ОБЛАСТЬ. Производства эффективносте продукце дикали лакхъяра тlехьа лоаттабеча къовсаме доккхий толамаш доах Коломенски эзе - йоккха станокаш еча завода коллективо. Предприяте шу эзар гаргга волча болхлочо продукци дlател эгтара хьалха дlахьокхаше а. Хlара шоллагlа станок чакхъялкхен дикала Знак йолаш арахец. Станкостроителий продукци чlоагlа кийса а тешаме а я. из дlаухийт СССР лоархlамеча предприятешнеи 40 совгlа болча доазол арахьарча мехкашнеи.

КПСС XXVI съезда сийна доккхагlдола декхараш тlаийцача предприяте коллективо лаьрхlад кхы тlа 7 ноябрь тlакхоачаш КамАЗа автоматически линешта лаьрхlа йола КУ-436 яхача моделагlа йола лаьрххlа 20 фрезерни станок арахеца. 175 болхлочо декхар тlаийцад шера задани Сийлахь-боккхача Октябра 63 шу дизарта кхоачашъе. аьнна.

СУРТА ТlА: (аьрдехьара аьтгехьа) слесараш сборщикаш коммунист В. Д. Титов, Н. Н. Трухин. комсомолец Б. С. Авдеев, зубофрезерни ше санна кхыйоаца станок вlашагlйоллаш боахк.

В. ВЕЛИКЖАНИНА сурт.
ТАСС фотохроника.

НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМЕ

Укх деношка Нохч - Гlалгlай АССР Лакхехьарча Совета Президиума шоаерига заседани хилар. Цига хьожа. гlар «Гудермесски района халкъа депутатий Советаша шоай территоре тlа комплексни экономически социальни дегlаухилга lалашдара дола конституционни декхараш кхоачашдара хьакъехьа» Гудермесски горисполкома председатела А. Г. Киндарова баьча хоамага.

Заседание иштта дийцар халкъа депутатий Грозненски районни совета исполкомо «Правопорядок лорадех бокъонаш телхаярца лоаттабу къовсам чlоагlбарех хьакъехьара законодательства республике лораярах» бола ворхlазлагlа кержача Нохч-Гlалгlай АССР I сессе соцам кхоачашбеш беча балха хьакхехьара дош.

Дийцача дешаех доагlаш дола соцамаш тlаийцар.

Лакхехьарча Совета Президиумо чlоагlйир Нохч-Гlалгlай АССР халкъа депутатий моттигашнарча Советий депутатски группай депутатски постийн хьакхехьара положени, хlаьта иштта кхыдола дешаш а дийцар.

КПСС райкоме хинна совещани

Селхан КПСС Ленински райкоме юххьанцарча, парторганизацей секретарий аргlанара совещани хилар. Районерча парторганизацешка хlанз чакхйоалаш латтача отчетийн хоржамийн хьакъехьа дийцар райкома организационно - партийни балха отдела заведующе А. В. Измайлова. КПСС XXVI съезда накъадолхача хан районерча къахьегамхошта, берригача бахача наха юкъера идеологически болх тоабе безац хилара хетадир шийн къамаьл райкома пропаганда агитацеи отдела заведующе Н. А. Заирханова.

Совещание иштта дийцар районерча халкъа тlахьожамхошта дешар хьехара хьакъехьара а кхыдола а дешаш.

КъорIа, лаьттан тIа хьакхелла книжка

Дуккхача журнал дешараша, пропагандисташа, педагогаша, студенташа, Малхбоалеи истори, цун культурен традицеши йовза лаьш бараша дех Къорlах — ислама керттерча деэача книжках дола бакъдар дувцар. Немам даьржача маккашка lалаьмате чlоагlа сий даш, дег тlара къоабалдеш да из книжка. Мухьмад-пайхамарге гlолла паьтте доссадаь даьла къамаьл санна деза лоархlаш да из. Бусалба наха хет, Къорlа — лаьккелла книжка дац, из — нахага дайта аллехlа дола да аьнна.

Укх статья тlа дувц, Къорlа хьа мишта даьд, лаьттан тlарча, бокъонца хила доагlаш долча баьанегlа из малла мишта даьккхад. lилманто — Малхбоалени исламен дешаш тохкачунга — тахан кхоачам болаш денеш я Къорlа истори бокъонца бакъ долчча тайпара материалистически позицешкара довзийтаре.

Мишта хьадаьд КъорIа

М. УСМАНОВ,
философски lилмай доктор.

«Къорlа» (нийсагlа аьлча — кур ан) яхача деша маlан «lодешар» яхаш да. Белггала, багахбувцамах хьехинна хlама я из произведени, хlаьта тlехьагlа мара книжка хьасапе дlаяазъьи кийчъаьи хиннац. Бусалба наха цкъаза иштта ала а оал цунах «китаб» — «книжка», «йоазув». Къорlа цхьаькха синоним — «каламуллах» — «Аллахlа дош». Из цlи кхетаеш я — бусалба наха шоай деза книжка дала шийн къайленаш ювцаш дола, хьахоллаиза дола книжка, даьли дош лоархl.

«Деза» е «даьла къайленаш ювцаш» дола книжкаш да дунен дуккхача диний. Динах бола кхетам дегlаухаш белггаларча лагlа тlа баьннача хана, сагаца юкъарчал доацаш даьла бувзам хулга вlалла дага хила а йиш йоацача кхаьчача хана, хьахул цункеи кахан юкъе юкъарчал леладара идея. Гучабоал даьла хьехам нахага «дlакхоачабеш» бола пайхамараш. викалаш. Пайхамарал леладелга, даьла къайленаш ювцилга дин догматикана хилаиза даргдоаца цуй цхьа даьтта да.

Къорlа тlа дуккхазза йоах, из книжка Аллахlа lочудоссадаь да: «Белггала, дагалеттарий книжка тlара деза Къорlа ма дий из. Цlенбеннараш мара дlахьокхалац цунах. Дунений даьгара lочудессар» (56, 76—79). Къорlа тlара дешаш кхувлача хана оаха пайда эц керттерча даькъе И. Ю. Крачковские аьча эрсий переводах (М., 1963). Къорlа текстана тlахьожавар массе метте тlаийцача правилашка хьежже ду: хьалхарча цифро тlахьожаву сурана, цlомолга тlехьагlа латтача цифраша — аятий номерашта, тlадамали цlомолгали тlехьагlа — кхы суреи аяташи. Нагахьа санна Къорlа тlара цитаташ статьяй автора перевод яь хуле, из лаьрххlа къоастадеш дlаоал. Бусалба наьха традицега диллача. Мухьмад даьла къайленаш хьийе волавеннав «лейлатал къодарий бийсанна» — мархий бетта кхоана 27 ди да яхаш тховсара (2, 181). Из бутт шудухьа лоархl беза а. духхьал цу бетта бусалба наха тlадожадаьа 30 дийнахьа марха кховбилга. Европейски календарагlа из хиннай вай заман 610 шера кхоана 1 августе да яхаш тховсарара бийса. Духхьал цу бийсанна хьахьийнай Мухьмада Къорlана оттаергйолча текста эгтара хьалхара фразаш, ладувгlаш бараш цо тешабаьб уж — Жабраьил-малайка шийга lочудоссадаь Аллахlа къамаьл хиларах. Дин традице баьъду, эгтара хьалхара фразаш 96 сура тlеи хlаьта эгтара тlехьара даьла къайле 5 сура тlеи хиларах. Цун 5-ча аята тlа йоах (Аллахlа цlерагlа яхилга кхетадеш ма дий): «Тахан аз чакхдаьккхад шоана шун динах дола дош, чакхбаьннкаб айса шоах беш бола къахетам, аз а лаьрхlа ислам lочудоссадарца кхоачам баьб аз шоана» (статьяй автора перевод).

Бокъонца мишта хьахнеиад из Къорlа хила? Из хьахилара истори айхха дувза денна да буддизмали христианствали тlехьагlа леррига дунен тlа дlабаьржа кхоалагlа бола ди — ислам — малха баьнкхача. VII бlаьшерерча Аравe социально-экономически идейно-политически хьалашца. Хаьдда аргда вай: ислам дlабаьржаб Аравийски ахгlайрен малхбузехьарча даькъа тlа, Хиджаз яхача областе (иштта оал цунах хlанз а). Социально-экономически дегlаяра гlулакха доаллахарча мехкел дикка тlехьайиса хиннай из район: Хиджазен ахгlайрен центральни районаiшкеи баьхараш баьина лелаш хинна нах ба — йоккхийн кагийн племенной союзаш а яь цхьана хинна бедуинаш. хlаьта Йемене. Сире. Палестине, Ираке цу ханале феодальни отношенеш чlоагlъеннa хиннай.

Цlеча форда йисте гlолла Хиджазах чакх а баьле дlабодаш хиннаб хьалхарча заманахьара караванни никъ, цу наькъа перевалочни пунктащка — Макка, Ясрибе (Мадиана), Таифе, кхычахьа яха сайцача дуккхача племенашта боккхача экономически лоархlаме а болаш. Эгтара йоккхагlшола город хиннай хьалхагlе а денз Къурейшашта цlеи тlара низ бола нах баха lохайша хинна Макка. Хиджаза экономически дини центр хиннай город, укхаза еш хиннай йоккхий торгови ярмаркаш, укхаза хиннай гаьнна хьалхагlа денз цига зерате кхача дуккхача lарбий племенай идолаш чугулбаь йола Кааба яха элгаш а. Дагадохийтаргда вай. Макка зерате (Хьажий-цlа) ухилга ислама керттерча lамалех цаl а хинна дlаэтталга. Зерате уха бутт (зуль-хиджа) lарбаша гаьнна хьалхагlа денз беза лоархlаш хиннаб. Цу хана совцаш хиннад племенашта юкъера довнаша латараш. Массаза а яхар мо, зерата бетта торгови ярмаркаш а хулаш хиннай Макка. Караванни базар еча а хьинаре дакъа доацаш хиннад Маккарча наха.

Цхьабаьнда, вай ювцача ханага кхачалехьа — VI-гlа бlаьшере скъаслачул тlехьагlа — Хиджазе гlолла бодаш хинна караванни никъ дукха хlама ца эшаш дlабьинаб лоаллахарча Сасанидий пачхалкъкхене долха торгови наькъаш персидски заливеи Двуречьеи гlолла дlадувшар бахьан долаш. Чlоагlа низкъала экономически кризис эттай lарбий племенай вахаре. Цунна кlалхара йоала никъ лаха гlерташ царех дуккхачар шоай низаш вlашагlдийттаад — цу хьалашка духхьале а хиния лаьттай массаза а племенаш хийраьха вlашагlа къоастаь лелаяь племенной культаш. Юкъеювла яьннай племенаш хийрайоахилга юхатохаши бlарча цхьа халкъ а даь lарбий вlашагlтохилга кхайкадеш хиния керда дин идеш. Дуккхал цу хана холуш хиннад сагагахьа, цунна эшача нравственни хlамашкахьа юхь ерзаяь хургбола ди хилаиза баргбоацилга.

VI-ча бlаьшеренен VII-гlа бlаьшере йолалуш Аравийски ахгlайрен тайп-тайпарча доакъошка арабьиниаб монотеистически диний — иудизман христианстван — хьехамий ларда тlа вlашагlкхийтта хила безаш бола хьехам болаш а даьла цаl лоархlилга кхайкадеш а хинна ханифаш (даьла цаl хиларах бокъонца дег тlара тешаш бараш). Даьла цаl хиларах бола шийн хьехам 610 шу дузаш Макка дlаболабаьб вола Мухьмад-пайхамар а. дукхагlа болча тохкамхоша баьъдечох, иштта ханифех цаl хиннав. Натахьа санна Къорlа хьалха арадаьннача сурай чулоацамга диллача. Мухьмада вlалла дага а хиндац ше керда ди хьабеш ма воаллий аьнна. Юххьанцарча шийн хьехамашка цо каст-каста тlахьийхаб lарбий парна бицбеннаб аьна хийтта даьла цаl лоархlаш бола къаьнара ди Ибраьхlама (библейски Авраама) ди юха тlаэцара. Цо, гучох, тешал ду. ханифитски а дlахо йодача хана ислам хьаболабеннача ханара а идеяш вlаштlехьъялара гlулакхе общесемитски традицешка совле хилара.

Къорlа доакъош — «Аллахlа къайленаш» санна — ше валлалца (632 ш. аьна) кхайкадаьд. цкъа массехк дешацеи тlаккха доккхийча хьехамашцеи. Цар тlа хьалхехкай, саха дlагойтаргlйолча тайпара, из дале а е кхыдале а дола «даьла гучахьара дош» lочудессад аьина ца аьлча дargдоацача даьнкхача бусалба наьха общинай вахара хьалий башхалонаш е царна сагтота эшараш. Къорlа хьакхолларах дола дувцар дlахо дахьалехьа хьоахаде деза цун автаритетах дола дош. Мухьмад мара кхы саг хиннавеций Къорlа хьадаьр? Цхьаболча lилмахоша йоах. керттерча даькъе Къорlа цо хьадаьд. вокхарна хет Къорlа наькъа дуккхача ноахалий творчествах хьахинна а цул тlехьагlа Мухьмада оттадаьрг лаьрхlа а хlама да, аьнна.

«Къорlа бе-беча ханашкеи бе-беча моттигашкеи хьадаьд» яхаш йола концепци lалмо бакъъяь тlаийцац, цхьабакъда. халахете а, популярни литература тоъал доккхача даькъа тlа дlаяржа кхийнад цун, Мухьмад дунен тlа мифически вена хиларах йола положени а санна.

lарбий памятникаши Къорlеи геттара дика довзаш хиннача академика И. Ю. Крачковские первоисточникий ларда тlа бокъонца дог тешадеш хьахьекхад. Мухьмада историчность санна, иштта из Къорlа автор хилар а (теркалдергда вай. Мухьмада историчноста концепци а цу тайпарча концепце ларда тlа VII бlаьшерене Аравера исторически событей лелам литература тlа бувцар а даьсса хабар мара кхы цхьаннха хlама ца хилар, хlанз а тlехьа къувсаш из дале а).

И. Ю. Крачковские хьоахадаьд lарбий йоазон ши памятник: Хиджре 22-гlа шу (вай заман 643 шу) оттадаь йола Египтера папируси боарза тlа хидкре 31 шу (вай заман 651 шу) оттадаь йоазуи. Папируса фотофаксимил «Ислама энциклопеде» тlа кепатеха я, хlаьта моллагlча арабистага lоешалургйолаш а я (йоазув кlеригдукха дайнадале а) бовзаш болча цхьаболча юххьанцарча ислама деятелий — Муса бин Абдаллахеи Му иза бин Ниранея (хьалхара мугl), Хаус бин Убайдаллаха (2-гlа мугl), Аир бин Аббаса (6-гlа мугl) цlераши пайхамара — Мухьаммад бин Абдаллаха цlи (8-гlа мугl). Из папирусе бокъонца ше ма ярра хиларах цlаикха а шекo хиннац специалистий.

И. Ю. Крачковские хьалхайоахаш йола источникий вож группа — Мухьмадеи юххьанцарча халифийи письмош. lарбий lилмахочо Мухьмад Хамидуллаха хьагул а даь, кепатеха арадаьхад французски меттала перевод яь дола Мухьмадеи баь наькъа тlа латт оалаш хиннача халифийн заманахьара 269 письмои записки. Уж бокъонца шоаш ма дарра дац яхаш дукха къийсад, цхьабакъда. 1963 шера Ливанера кораьй Мухьмада сасанидски шахага Хосров II Парвизага дахьийтача письмон текст тlайола къаьнара пергамент. Цу документа текст тохкаш хиннача советски арабиста А. И. Колесникова хьахьекхад из къаьнарен бокъонца ше ма ярре хилар.

Цар а дуккхача кхыча а источникаша харцду Мухьмада мифичностах, Къорlа автораш анонимни дуккхеи хиларах хетараш.

«КПСС XXVI съезда — 26 толаме балха кIира» яхача девзаргIа кхиъхьегаш бу Гудермесский района «Дружба» совхоза комсаш кхеераш. Из культура 208 гектари тIара чуерзае езаш я. Цунах хIанзале 190 гектара тIара чуийцай.

Дика ба хьувкъам. ХIара гектара тIара юкъера лаьрхIача 45 центнер йоал, план 32 йолаш. Кхы а дукхагIа — хIара гектара тIара, 48 центнер — комсаш чуэц Алаова Амната кулгалдеча бригадо.

Цу гIулакхаша вIаштIехьдалийтад боахама плана 630 йолаш, пачхахьалкхенна хIанзле эзар тонна совгIа комсаш дIаяла.

Из культура чуэдача доккха даньа лоац хьехархой кийчбена Гудермесерча училищерча студенташа. Ялх группана бекъа а бедна комсаш ма хулла сихагIеа цIенагIеа чуэцара шерра социалистически яхь йоаржаль къахьегаш ба уж. Яхье хьалха я 2 «Ж» яха Абесова Галина Дмитриевнис кулгалду группа.

Студентех дикагIа болх бу Ахтаханова Марема, Мишиева Зарас, Тимирова Розас, Адаева Масрас, Ибрагимова Зарас. Юкъера лаьрхIача балха ши норма ю царех хIарале дийнахьа.

СУРТА ТIА: «Дружба» совхоза комсаш чуэцача даькъа лоацача Гудермесерча педучилища студенташта юкъе яьржача яхье хьалхалаттараш (аьрдехьара аьттехьа): Ахтаханова Марем, Мишиева Зара, Тимирова Роза, Адаева Масра, Ибрагимова Зара.

Х. МУКАЕВА
текстеи сурти.

ВОI НАЬНА ВА

1962 шера аьхки дар из. Лоалахарча Алды яхача станце поезд хьаьрга хьежаш вар со. Юкъерча дегIара, терга юхь йолаш кьона кхалсаг гучаьлар. Вокзале дукха мехкарийн кхалнахи хилларегIа на аз ца зуэш дика ха ьлар. Божьо йоаца нах чубахна мегаргбац аьнна ядаь кIар тIа хьалтеха хиларах дале а е эхь хетаьш дале а цIагIа чу ца йоалаш лелар из кхалсаг. КорагIа дIахьежаш вагIача аз ара а ваьнне:

— Йиша, хьо ла лейни? — аьнна давче хаттара жоп луш цо ьлар:

— Сон? Со-м цхьа кIезига гIулакх долаш хьо волча енаьр.

— Хьа гIулакхага хьожаргда ваи, хьачуйла, аьнна чу а лькха Iохоайяр аз кхалсаг.

— Цхьа заявлени язъе йиш хургьярий хьа? — ьлар цо.

— Из хала гIулакх дац. Хьаьнга, фу аьнна язъе еза из?

— Судага, — цхьа дош ьлар цо, лаьтта Iо к хьежаш.

— Хьа цIи мишта? — аьнна хьаьттар аз.

— Юля.

— Юля, дувцал малав хьона кхитта халахетар даьр?

— Сай маро йитай со, — бос хувцабелар цун.

— Маца йитай хьо?

— Пхи шу хьалха—1958 шера.

— Цунга маца яхаьр хьо?

— 1953 шера.

Дерригa а ше ма дарра хьадийцар сога Юлис.

«Кзыл-Орда областе, Чиили яхача машиннаькъа станце дахаш долаш вайзавар сона Цукциев Суламбик. ВIаши дева а денна, цунга яхар со. Тхоайла чIоагIа дукхаделар тхо. Везамс, барт тайна дахар. ШоллагIча шера кIаьнк хилар. Нама аьнна цIи тиллар цох. Сиха воккха хулар из, сиха дIайодар мерза ха...

1958 шера Суламбика даьй бахьача Шуьйта цIадаьхкар тхо. ЦIеноош кийцар. Суламбик балха эттар. Дика даха доладелар.

Ши кIира ха а еина. Iалхан - Кале нана йолча хьаьхнийтар со. Цхьа яттех ди а даькха цIаяхар со. Тха цIагIа яр цхьа кьона кхалсаг. Из сайна ца йовзаьль -маьрцIаьдкха хургья-ях ьр, аьнна, сецар со.

Со яхача шоллагIча бус саг йоалаль хиннвар Суламбина. Кхокка яр на...

Цу дийнахьа юхаяхийтар со Суламбика, йита а йита. ЦIайоотIаш аз сайца хьавоалавир Нажа а. Суламбик бирта а волаш. «Да а дьахой а бовзаьлца кIаьин хьона хургва, тIаькха аз вутаргвац, ьлар Суламбика. Дов суде дала дага ма докалахь, хьона а кIаьнна а доагIар дIахоачаргда хьога, ьлар цо. Даьла кхел миштта хиннай»—миштта ьлар Суламбика даь вошас Нохьида...

«Ермоловский» совхоза столове балха яхар со. Цу хана дена дукха ха дIаяхай. Бакьда, Нажий даь оагIонгахьара цхьаккха а саг гучавелазар. Нажа цамогаш хилар. Кхо бутт совгIа ха яьккхар цо больнице. Веннав аьнна хабар а даьра даьийтар аз царга. Вакьда, саг гуча-м велавзар. Верзаволаве н и и ч у л тIехьагIа лораша путевка а енна ЧIишка санаторе вахийтар аз кIаьин.

Из шоашта юхе дIавига хиннавар Суламбика лораш Iеха а.баь, тоавенна а валалехьа. Со тIехьавхача, «Iа цамогаш ваьа кIаьнк», аьнна аккхайнр со.

Сатем байна лелар со. Ха дIайодар. «Хьо эIамига я. ЦIагIе Iийна яргъяц. КIаьнк цIе волча вита». йоахар гаргарча наха...

Са аьттув баьлар Нажа лоччаьа а ваьа юхьавоалаве. «КIаьнк хьа ца лой, аз дала духьала йохийтаргъя хьо» яхаш кхерам тIатувсар сона шийн нусналца Грозненски хьун промхоза шоллагIча участке вахача Цуицаев Суламбика».

Кштта дийцар Юле.

...Юля «Ермоловский» совхоза столове заведующи я. Из Iалхан - Каларча наха йовзаш а сий деш а саг я. ХIаьта Нажа Нохч-ГIалгIай пачхахьалкхен университет чакх а яьнха. Ермоловски юкъерча школе хьехаш ва. Комсомолец Нажа юрта халкъа депутатий Совета депутат, агитатор ва.

«Даь а наьна а метта хиннай сона сай -нана. — йоах цо. — Из цIаккха а дицданийтац аз».

Юлес эза хало эехьа яйнац. Цох хIано мар-нана а хиннай.

Мел вшар долаш бах уж дезал. Ер кьаьна хIана аз дуьц Суламбик мо бола моарой а даьй а хIана а тIехь вайна юкъе болаьдаь. Шоаш леладеча гIулакхий цар уйла йича бакъахьа а хеташ, даьй боллаше а бой долаш бераш ца хилча хоагIа хеташ.

Я. ЦУЕВ.

Социалистически мехкашкара хоамаш

ДОТТАГIАША ДУ ГIО ШОЛГIАРЕ А ЛУВЦАШ.

Куберча никель доаллача моттигаша эффективни балхаш де вIаштIехьдаргдацар ВIаши Экономически гIо дара Совета чудоагIача мехкашца эттара хьалха Советски Союзаца хьинаре цхьана гIулакхаш ца леладичен цар гIо ца дичен.

Ольгин оалача провинце никель доаккхача заводашта реконструкци яра план кхоачаргьеча кубински инженерашцен техникашцен цхьана дакъа лоац СССР бос болча металлурге промышленноста Министерствачча специалисташа. Укх шера болх бе йолаллийта езаш я комплекса хьалхара аргIа. Предприятешта модернизаци елга чакхдоаккх Куба Компарте I съездо белгалъаьча планега хьежна. Ольгине лоамашкара рудни промышленность дегIаахара програмо лаьрхIа да ишттa никель доаккха керда заводаш хьалъе а. Царех цаI хIанзое а хьалъеш латт Пунта Горда районе. Вокхан проект оттаеш латт. Пунта Горде хургйолча предприяте проект кийчъеча дакъа лоац «Гипроникель» яхача ленинградски института специалисташа. Ольгин провинце гIишлош хьалъеш латтача моттигашка вахa волаш са къамаьл хилар Франциско Перес Оливейраца, завода директорца. Советски специалисташа гIо дарагIа, — ьлар цо, — дикка толамаш даьхад оаха тхоай предприятешта реконструкци, ера, цо йиш хулийтаргья Кубай шийн Iалама ресурсех кхи а эффективнегIа пайда эца.

Луис Лубен Перес,
кубински журналист.
(АПН).

ЭНЕРГЕТИКА ДЕГIАЙОАГIА

КНДР йаьстта терком тIабоахийт халкъа боахам энергеца IалашIбера боарам лакхбера. Янотейоалача станцега кхьвчад Тэдонтански ГЭС хьалъяра балхаш, сихача темпашца урагIайохийташ летт № 2 йола Хьйчхоноий электростанци. Ялцьедикац «эIамигаь» энергетика а... Мехка тайп - тайпарча раьйонашка укх шера хьалтекай 37 эIамигa станци, царех 15-не хIалале ток еннай.

Муньаллалехьарча хана Корее духхьал гидроэлектростанцеш мара яцар хьалъеш. ТIехьарча хана хьахиний укхаза цун запасашка дилача республика йIаьний йолча кIорацa болх беш йола массехк йIовхала станци. Цо гIо даьд электроэнерги хьасча «сезонни колебанеш» ма хилийтара: тIехьарча шерашка массехказа чIоагIа йонъалаш ийттай.

Керда электроэнергетически объекташ хьалъяро, цар низалаш совдахаро IалашдаьдЭлектроэнерге производство динамично дегIаухилга. 1961 шера денз 1970 шерага кхаччалца йолча хана 1,8-зза гIаккхийттад из хьабар. хIаьта шера 16 миллиардага а кхоач. 1971—1975 шерашка гIаккхийттад из кхы а 1,7-зза, хIаьта 1976—1984 шерашка халкъа боахам дегIаахара планага хьежна шер-шера 56—60 миллиард киловатт-сахьат электроэнерги хьаергья.

(АПН).

СОВЕТСКИ ЗАКАЗАШ — ХАНАЛ ХЬАЛХА.

Чехословаке эттара йоккхагIа йолча машинаш еча предприятеех цаI я «ЧКД — Прага». Цуй продукце доккхагIа дола даькъа Советски Союза лоаттаду цо. Духхьал нararча шера «ЧКД—Прага» вай мехка экспорт ергйола машинашй оборудовани кхо миллиард крон мах болаш я. СССР-ера укх заказаш доккхий хиларо йиш хулийт производство шерье, машинаьскъа локомотиваш, трамваш, кемай мотораш, цементий керамически заводашта йола оборудовани арахецийта ал-къашка, масала, хIанзее а самдаккха. СССР машиннаьболх беш я «ЧМЭ-3» серех йола кхо эзар совгIа локомотиви, хIаьта «Т» тайпах барх1 эзар совгIа трамвай нах дIалаха кхуьлаш я итташ йолча Советски Союза городашка. Карарча шера планагIа йоаккхийтаргья кхы а яттi бIаь трамвайи кхо бIаь локомотиви.

«Советски заказаш ханал хьалха а дикал геттара лакха йолаш я кхоачашде!» — ишттa девиза а йолаш предприяте лаьрхача социалистически яхье инициатораш «советско-чехословаки доттагIала Коллектив» яха сий дола цIи лелаю бригадаш я. «ЧКД—Прага» лаьрхIад деррига СССР дола заказаш ханал хьалха, карарча шера 22-гIа декабрь тIаьхоччаьц кхоачашде.

(АПН).

«ИКАРУС» ЙИЪ КОНТИНЕНТА ТIА Я

Вай планета йиъ континента тIарча 42 мехка наькъашка го йиш я «Икарус» яха венгерски автобусаш. Автобусаш арахецара хьалхарча моттигех цаI я Венгрега цуа даькъа кхоач дунен автобусий производства 4,2 [illegible].

Карарча шера «Икарус» яхача завода конвейераш тIара IоаргIья йиттa эзар комфортабельни машин. Массаел дукхагIа йию уж Советски Союзо. «Икарусий» парк шерлургья вай мехка укх шера ялх эзар машин тIа а кхийтта.

1976—1980 шерашка автобусий производствана кооперации ярах йолча советско-венгерски соглашенета хьежжа «Икарус» яхача заводага СССР-рера кхоачаргья дукха хIама ца эшаш кховзткъе итт эзар хьалхашкара сон шоазткъе итт эзар гидравлически мососи.

Советски Союзаца цхьана венгерски автобусаш йию ишттa ГДР, Польша, Чехословаке, Болгаре, кхыча мехкаша.

АПН.

Малхбузенгерманерча ма шара оагIув хьаллоацаш бераша машари кхоххам вIаьдбелгаш чIоагIдера тIехье, гере лIадаикхара тIехьа кьовсам болабаьб.

ТАСС фотохроника.

МАЛАШ БА ИРАНО-ИРАКСКИ КОНФЛИКТО ДОГ ХЬЕСТАРАШ

Иранаи Ираки юкъе тIом болабалар бахьан долаш Персидски залива районера хьал чIоагIа ердалар ВIашагIкхийттача Штаташа укхазе «вIашагIа» а кьестабе, доал а де» аьнна йола империалистически политика чакхъяхарах доладенна законерни хIама да. Шаха режим ехачуй тIехьагIа Картера администраци дилла а чIоагIа гIерташ хиннай Иранерча а йишта Персидски заливерча а хьалашта дестабилизаци е.

Хомейне режима политически экономически блокада а кхайкаль, цу мехка духьала бокха психологически тIом болабир ВIашагIкхийттача Штаташа. Цар цунца де лерхIаш хиннар дар Иранах Iарбий консервативни режимаштех юкъера гIуланхах толладари цунах цу районера шоай позицеш чIоагIъяре пайда эцаре. Залива юхерча пачхьалкхенашка яхача Вашингтона дуккхача эмиссараша шоашта де мел могар дора Иран ший Iарбех болча лоалахошцара эгIаяра, шоай ма кулла дукхагIа арадахар из экспанси е гIерт яхаш доле харц хабараш, тIаккха шоаш юха ца гIортташ уж доарка а дора. Иштта, ирански революце къаьст - къаьстача деятелаша палестински халкъа бакъ гIудакх хьаллоацаш еш хиина заявленеш США прессо, официальни нахаца барта а йолаш, Заливера режимаш дIаьха гIерташ волча Хомейни «экспансионизм» я аьле кхайкадора.

Цунца цхьана ЦРУ агентура, шийбIеха болх чакх а бовхаш, Малхбузен информационни агентствашта Иранех Иракен территореш тIа хадданза латташ динен этнически довнаш да яхаш хоамаш лоаттадара, уж вIашагIкхохкара шоашта могар а деш. Ирана чурча гIулакхашта юкъе а гIерташ, Хузистана бахача Iарбий гIулакхех шоаш чIоагIа дог лазаш болаш санна, къамашта юкъе цабезам болларе а динашта юкъера моттиг йохаяра а пикъ лаьцабар вашингтонски кераша, цу тайпарча гIулакхашца шоашта гIойле лехаш.

Цунна уллув кхы гIулакхаш а леладора ВIашагIкхийттача Штаташа. Малхбузен а ГергарчаМалхбоален а общественни мнени хьалхашка Тегерана арахьара политика воча оагIорахьара а юцаш, цар йиъ боахар шоашта шоай тIема кизаш цига соидахара. Цунца Персидски залива - юхерча мехкашта юкъера цабезам пачешкашкы а чIоагIагIа кIоарда беш. Картера администраци дог доахаш хиннар йинхача конфликтах чуьйдда регионa чурча гIулакхашта юкъе гIортара пайда эца, хIаьта нагахьа санна из вIаштIехьа ца доале, Тегеранан Залива тIерча кхьча столицаштеа юкъе тIехкоалалургвоацаш дола ор даккха, цу наькъаца антиимпериалистически духьалех яхз цIенхашта бохa а беш. Вашингтон юхьенца дена яр ирански революце Гаргарчеи Юкъерчеи Малхбоаленерча деррига кьамаш мукъадахара къовсама импульс елар. Кэмп-Девида политикана хIама тохар, цу регионера американски доал лораагIдаккхар кхераш.

Тахан Персидски залива йистошкерча халкъашта тIаэттай США оагIорахьара шерра агресси. Дизад кхетадеш да, ООН Генеральни секретарь Курт Вальдхайм укхаза этта конфликт ерригача гаргарча малхбоалехьарча района дага а ца хинна цIенхаштара халонаш тIаоттае тарлуш йола ситуаци сов кхераме хеташ хIанаа. Из цу гIулакхах воагаш а дунен общественность саькхъяьнна а хилар дувцилга йовхаш кийса да. ТIема действеш шеръяллари бирсъялари бахьан долаш дукха маьрша нах боаргба, тIом беш долча мехкий экономически потенциал хIалакьхургья, керда мехкаш тIема юкъеозаргда.

ВIашагIкхийттача Штатий прессо дукха дувц укх денощ, Ирано Ормузски пролива бертиг къовла а из бахьан долаш дукхача мехкашка дIаухаш дола мехкдаьтта соцаде а тарлу яхаш. Долчча бесса ьлча, Тегеранага из хIама дайта гIертилга да из, цунна нах чIоагIа эгIазбагара а империализма оагIорахьара Малхбоалехьа массайе а нийса а лоархIаргдолаш цунна хIама тоха бахьан даккхара а. Цо из мелла лечкъадойи а. Вашингтон гIулакх иштта нийсдалар лоиш я. Цо йиш хулийтаргья Пентагона шийн герзашцара низаш соидаха, американски арахьара политика уттаерий хьавкъалагIа, цу регионера халкъаш уйлаех доха а деш, хIаьта иштта ерригача гаргарча малхбоалехьарча регионе США неоколониалистски доал чIоагIдара ана хьалхьа а деш.

Советски общественность чIоагIа дагe боаллаш я тIема ала лотебарга. Халкъашта къамаш мукъадахара лоаттабеча къовсама духьаларча шоай тийшача балха империалистически низаш юкъеданкхара йола нерда шансаш хьаьрга вуташ йола укхазара событеш дегIаахара лелаш. Дилла, а машарех кхерамалони хьашташ хьаллоацаш йолча Советски Союзо ООН трибуна тIара дукхаза тIаьхьайхаб пачхахьалкхенашта юкъе дунен халкъашта юкъера гIулакхаш къестадеча низ юкъе ца кхуаларах йола соглашени яра. Из доц цIаьхха а хьовдир А. Громыко Генеральни Ассамблея хIанз болх беш йолча сесса. Цхьабакъда, уж предложенеш юхаетт США, Израила, Китай, кхыча доамагарча низаша. хIана аьлча из цар агрессивни планаш чакхъяхара чIоагIа духьала хургда.

Чоалханера конфликтаи ситуацеш переговорий истола тIа толамца къестаь моттигаш кIезига хиннац халкъаша шоай мукъале бахьан лоаттабеча къовсаме. Шийн мехка юкъера къовсаме гIулакхаш ма кулла сихагIа лертIадахара тIехьа да Персидски залива йистошкара халкъаш, деррига машара тIехьара низаш. Нагахьа санна цар яхачунга ладийгIача, вIаши духьала беча тIема окопашта чура арадоала а къовсаме дешаш переговорий истола тIа къестаде а деза.

Эдуард РЯБЦЕВ.
(АПН).

Цу тайппара, Iилмана хIанзарча цун боараме КъорIа — Маккарча Къурейша цIен тIара ваьнача, хашимитий къийденнача фух волча Мухьмада творчествах хьахиина хIама. Цун де Абдаллах баьаркхо хиннав, 570-гIча шера, воI Iовале кIезанга хьалхагIа кхелхав. Нана Амнат Мухьмада ворхI шу даьннача хана кхелхай. Из хьалхеваьв даь дас Абд аль-Мутталиба, хIаьта из венначул тIехьагIа — даь вошас Абу Талиба. Базаре лела караванаш дIакхувлаш хиннав Мухьмад, ший 24 шу даьннача хана купчиха йола йIаьхий жеро Хадшат йоалаьй, ше а базаре а хиина дIаволавеннав. Ялх бер хиннад цун, хIаьта царех цаI Фатима исторе чуъх гIорьяьннай, хIана аьлча шийл тIехьагIа тIехье юхе а йита яхай из (Мухьмада даь воша воIага — Iаьлийга — Абу Талиба воIага маьре хиннай из). Мухьмада ши йоI (йоккхагIъяр — Рукъет, из кхелхачул тIехьагIа, шоллагIъяр — Умм Кульсум) Осман ибн Аффанага маьре хиннай (из кхоалагIа халиф а хиина дIаэттав, 644—656 шш. пачхахьал деш хиннав), хIаьта из бахьан долаш «зун-нурейн» — «шин седкъа цIендa» аьнна цIи дIаяхай цун. Цхьабакъда, бераш хиннадац цар. Мухьмада вож бераш кагий долаш дайнад.

40 шу даьннача хана даьла цаI лоархIаш бола хьехам бе волавенна из. Цо дIаккайкадаьд, АллахIагара къайленаш хьайеш а ва ше, хIаьта уж къайленаш нахага дIакхайкаяра декхар шийна тIа а дижад аьнна. Маккара нах тешабу цо, шийн беаш хиннабацар, кхерар бе из декхар сайна хьатIаэца, цхьабакъда, АллахI массехказа кхайкав шийга (73, 74 сураш), из миссар дуккхал шийга тIайиллай цо яхаш. Мухьмада дIаяла а ца ейа дIакхайкаьй даьла къайленаш, хIана аьлча йоазув-делар хоиш хиннавац из. Дукха ха яллалехьа Маккарча ваха юкъера тоъал дукха нах тIехьабаьннаб цунна. Цхьабакъда, чIоагIа дукхьалбаьннараш а хиннаб. VII-гIа бIаьшере йолаеннача юкхье Маккана доал деш хиннача Омейядий фух бола аристократаш, из шоай соперник волга а хайна, цунна тIаккхе болабеннаб, из харцлуьри харц хьехархой ва а яхаш. Шийна тIехьалаттаращца цхьана вахавза ца вовлаш 622 шера Маддана дIавахав из. Из моттиг нийсъенна цхьа да даьича дIайолаеннай бусалба наьха летоисчисленн — хиджри (долчча бесса — кхелха бахар). Маккара Маддана Мухьмадаца дIавахача цунна тIехьалаьттарех мухажараш (кхелха бахараш) аьнна цIи дIаяхай; керда ди тIанийцарех мединцаша ансараш (гIончий) аьннад; шинна а групах Мухьмада гаргагIа лаьттарех асхьабаш (тIехьалаттараш) аьннад. Уж даим пайхамара уллув хиннаб, керда ди чIоагIагIа лелабераш а кхайкабераш а хиина дIаэттаб.

Керда бусалба община хьа а яь, цунна керте эттав Мухьмад, деррига доал — диницара дар, административни, тIема — шийн бе деллад цо. Цхьабакъда, дала вайта викалал мара, цхьаккха а кхы тайпа титул тIанийцац цо.

Каст-каста Iаьдал тIехьакхувш, бакъ ца веш вола хьехамхо санна хиннав из Мекка. Цун хьехамаш кевага диллача ислам хьаболабалалехьа хиннача жреций поэтийн сочиненеш дагайохийташ хиннад — рифмовани проза я цо хьахьийнар.

Маддана доккха Iаьдал шийга кхаьча вола доале латтер санна ва из, цул тIехьагIа денз кхы теркалъяц цо шийн хьехамий литературни форма — хIана цо ювцаш йола «даьла къайленаш» йIаьха я. хIанз цар дукхагIа чулоацу бусалба община вехара деррига дешаех йола, тIехьагIа ширIата ларде йийша законоположенеш, установленеш, предписанеш.

Мухьмад дийна волча хана хиддаьза цун хьехамий тексташ гулъеш саг хиннавац, цхьабакъда, дагахьа уж Iомаеш бола нах-м хиннаб. Бакъда, дийшача нахах хIаьта уж геттара кIезига хиннаб. цхьаццабараша къаьст-къаьста доагIош дIаяздеш хиннад пальмай гIаьнаш тIа, пергамента тIа, цаьрача тIехкаш тIа. Текста цхьа дакъа Мухьмада шийн йоазонхочо Зайд ибн Сабита дIаяздаь хиннад. Мухьмад кхелхачул тIехьагIа (632 ш.) Абу Бекр халиф волча хана КъорIа дагахьа ховш хинарех дуккхабараш тIем тIа латташ байнаб. Йовлехьа тексташ сихха хьагулъе езаш хилар кхетадаьд халифа. Нахех цхьа группа вIашагIйолла аьнна орказ деннад цо: 25 саг Къурейша цIентIарчарехи (мухажарех) 50—ансарехи. Цар яхар дIаяздела тIадиллар бе-беча нахага хиина КъорIа тексташ тIайола пергаменташ, тIехкаш, топлара таблицчаш хьагулъяьча, уж хьатIаэзъяьча э Сухуф («Сахиф» яхача Iарбий дешах хьахина дош — «лист») аьнна цIи тилла сборник оттадаьча а Зайд ибн Сабита.

Сухуф вай хьанaга хьахкхаьчадац, цхьабакъда, из хьанцарча источникашка цох цхьайола сведенеш йиса йолаш я. Исторических Якубе хоам бу. Сухуфа тIа 109 сур хиннад яхаш. Книжка тIа цIерош йоах деррига сурай. Цудухьа КъорIа хIанзарча структурица нийсдара наькъаца атта гучадоал Сухуфа тIа 1, 34, 41, 45, 96 сураш ца хиннилга; хIанзарча КъорIа тIа 114 сур да.

Сухур закон в даь чIоагIдаьна хиннад, цунах халифаша хIара денночча практике пайда ийбабале а. Кхоачаш тIьо шу а далалехьа КъорIа харах сий деш хиннача къаьст-къаьстача наьха цу книжка хьакъехьа тайп-тайпара версеш йолаеннай. Цкъаза наьха санна шоайла эргаш а йолаш. Iарбий общество классашта екъаьлла йолаьлар бахьан долаш каст-каста халахетараш уттадечеа доваш дувлачен хана оагIоний аргументаш а хиле дIаувтташ хиннад дагахьа ховш е дIаяздаь хинна КъорIа тайп-тайпара доакъош, хIаьта уж а эргаш хиннад, цхьазза наьха санна, халифаша пайда ийбабьча керттерча текстал.

КхоалагIа волча халифа Османа геттара дика кхетадаьд иштта бе-беча тайпара дешилга бусалба общинана политически кхерам болаш хилар. цудухьа цо 650 шера тIадоhадаьд КъорIа йоазош частни нахагара хьагулделга. Сухуфаца нийс а яь, дезача книжки бухсоцаш йола редакци кийчъелга. КъорIа деррига частни йоазош а хIаьта иштта Сухуф а даьшта юхаденнадац — халифа приказагIа доагадаь дIадаьвад. Мусхаф (мадарра аьлча хьоарчаь хIама) — ислама традицегIа КъорIа ширача замалахьара кулгайоазоний спискаш яха маIан долаш йола термин) яхаш цIи а йолаш керда оттаь список закон да аьнна хьайхайкаьй, цу тIара хьаяздаьд Дамаске, Басре, Куфе, Макка дIадахьита диъ (хIаьта кхыча версеегIа — ялх е ворхI) копи, хIаьта оригинал халифа Османа доалахьа а лоархIаш Маддана дисад. ХIана бокьонца ха хала да, копи массо хиннад а дIахора цар кхел миштта нийсъеннай а. ХIаьта хоиш да. VII-ча бIаьшеренера лархIа е кхы мел дар дIадаьлча а, юххьанцарча цу йиъ тIара хьадаьла копеш лархIа мегаргйолаш йола КъорIа йиъ список хIанз а йолаш йолга. Цу спискех шиъ хIанзалца хьа тоххамхой тIа ца кхоачалуш йиса я. цудухьа литература тIа наттаьа мара хьоахаяц. цхьабакъда, мистификаценкен легендашкеи-м каст-каста хьехаю.

КъорIа легендарни цхьа список Макка Кааба яхача элгаца чу (бусалба наха Байтуллах — АллахIа цIа оал цу элгацах) цун «IаьржачакхерIйна» лала уал. Из ширача замалахьара список Хьажий-цIа бахача дукхача наха бIаргайнай. хIана аьлча Iаьржача кхерийнеи цу КъорIанеи корта тохар — Хьажий-цIа бахача наха дехар а даь, тIайожаль Iамал я. Цхьан дийнахьа Каабах чакхбовла беза Хьажий-цIа баха бIаьш заарни нах, назиратеташа дини тIехьара тIа лехи нах. цудухьа геттара сиха чакхбуьл уж. Цхьабакъда, мел аьлча а, царех дукхагIбарий вIаштIехьдоал Iаьржача кхерах вIелгаш хьоккадалийта а (хIаьта хьалхагIа Хьажий-цIа уха нах кIезигагIа хиннача хана, кхыметтел цунна барт бакка а) КъорIах бIарг тоха а.

Бусалба наькха дунен тIа лелаш цхьа легенда я, из КъорIа хьаллаьца кIаллаттагаш цхьаккха хIама а йоазош фега хьалъуьл яхаш. Иштта хетадала йиш йолаш да. ГIулакх миштад аьлча цу хьакъехьа дийцад нах Хьажий-цIа бахача деношка а ца нийслуш, сатийнагIа йолча хана цига Каабе нийсбеннараша), баьдеча гIоала къоастае хала йолча кхерий кIайлен тIа улл из КъорIа, хIаьта КъорIа ше геттара сийрда даьнха да.

Ширача замалахьара КъорIа цхьаькха список бусалба наха еза лоархIача воих городе — Маддана — улл. 1160 шерага кхаччалца Мухьмада наша уллуврча маьждига чу уллаьй. Цхьабакъда, цул тIехьагIа доал деш хиннача Малик ан-Насира маьждига коа «Мусхаф Османи» кхийола религиозни чуйоадаяра, лаьрхIа помещени хьалъйтай тIехь герга тхов а болаш. хIаьта из хIама а цига уллаш я.

КъорIа цу ширача спискашта тIаьхача йиш йолаш бац специалисташ, цар сурт цIаккха а даьккхадац. Цудухьа уж кулгайоазош фу маIан долаш да хаьдда ала йиш йолаш дац. цхьабакъда, бIаргадайначар деча тешалагIа, уж кулгайоазош доккхий а нахьар тIа даь а да.

Юххьанцара воккха ши список Ташкенте, Узбекистана халкъий исторе Музеех Каире Египетски къаман библиотекех улл. Царех «куфически» къорIаш оал, хIана аьлча Iарбийчоа тара лестача, куфически оалача йоазоца яздаь да уж. Цу кулгайоазошка къоасталуш оттадаь дац маIан дувцаш дола диакритически тIадамаш хьаракаши. Такстана анализ йичеи КъорIа хIанзарча текстаца из нийсйичен цхьаккха тайпа башхало къараьнац, Османовски редакце кепи хьисаш дисад КъорIа хIанзарча текстана.

КъорIана редактировани яьчен из вIашагIтехачен хана юха тIагIортда вай. Цун текстана редактировани канонизаци яра процесс халифатера Iаьдал бахьан долаш бе-беча феодальни группировкашта юкъе яра къовсам лаьттача хьалашка хиннай. Къовсам лаьттаб тайп-тайпарча богословски сектантски теченешка. Хетадала йиш йолаш да, КъорIа текстана юкъе даь цхьадола хувцамаш цу хана доал деш хиннача Омейядий фуна болча тоама даьд аьнна. КъорIа лоаттамах дола къовсамаш тоъал ха яллелца дIаьхдейнад, бокъалдар аьлча, османовски редакци ма аьла а къовбалъаь тIаийцаяц: 113-гIеи 114-гIеи сураш юххьанца шоаш хиннача тайпара хилар бакъдеш хиннав Ибн Мас уд, хариджиташа 12-гIа сура бакъдаьд. цхьайолча секташа КъорIана соцагIа тексташ юкъахиххьай, вокхар, кхыча тайпара, массехк сура юххьанца шоаш ма хиллара дац яьхад. Османа къаьстта чIоагIа духьала хиннаб шииташ. цо КъорIана юкъера имам Iаьле хьехавеш йола моттигаш дIа а кхайса. КъорIа толхадаьд яхаш из бехке а веш.

Вок йола ерригa версеш дIаллар бахьан долаш Османа кононах дайда эцар марашиитий кхы де хIама дисадеце а, КъорIах шоай хиина уйла йовзьяц цар: шоай хаьдда хьалаьца суннитий санна цхьа никъ а боацаш, шиитий лостамаш массе оагIорахьа да, текста къайлагIара маIан лаха гIерташ. Керда тексташ а уттаеш, Османа редакци йолча хана бокъо йоацаш уж юкъера дIаяьха хилар хьеккайнадеш хиннад шииташа каст-каста.

Масала, шииташте юкъе дьарча хиннад «Ши малх» яха сура, цхьабакъда, из КъорIана юкъедихьадац. Цу сурай текст юкъерча бIаьшеренашкарча автора Мухсин Фане «ВIашагIа бовлара школа» яхача сочиненe тIара французски академика Гарсен де Тассена кора а яь, 1842 шера французски востоковедчески «Журналь Азиатика» тIа кепа техай. Востоковеда А. К. Казембека, цхьа шу даьннача гIолла, цу журнала тIа кепа теха араьяккхай сурана анализ еш йола статья, цо цу тIа шийна хетачогIа, хьаьнннад, КъорIа керттерча текстах тIехьагIа из вIашагIъелла хилар, цхьабакъда, цун авторе чIоагIа говза тарью КъорIа стиль. Сура тIа белгалдаьккха да из «меккански» да аьнна. Цу тIа йоах, Мухьмади Iаьлеи цаI шоллагIчоа тIехьалетта ши малх ба, тIагIертта бакъдеш дувц Iаьдала керте отта Iаьлий мара бокъо хиннац яхаш, хIана аьлча пайхамара цIен эттара хила хьакъ долаш вола йиккал из ва, хIаьта низагIа цунгара Iаьдал дIадаьнха халифаш — ислама моастагIий ба, цар кхел АллахIа ергья.

КъорIа кононически йоаца спискашкы харц тексташ тIеххьарча юкъерча бIаьшеренашка кхаччалца хиннай. Бусалба духовенство бовъонца чарахьий сакхарашта санна тIаккхуш хиннай царна, хIаллакьий дIайоахаш хиннай уж спискаш, уж дIайоаржаеш бараштa тIаккхуш хиннай. Ислама тайп-тайпарча секташа хIана а тIехьа шоашта хет-хеттача тайпара юиц КъорIа дукха моттигаш, цкъаза бIарча КъорIа а.

Хьалхара халифаш болча хана КъорIа текст хувцалуш хилар юххьанцарча цун йоазон башхалонашца кхы тIа а кIоарглуш хиннад. Цу хана яьхад, куфически къорIаш къоастора хьаракаш доацаш да, лоаца оаз йола мукъа алапаш белгал ца деш яздаьд уж, дукха мукъаза аьлаш цу хана цхьатарра яздаьд. X-гIа бIаьшере хьатIаккхоачаш оттаьй хьадда оалаш йола, цхьатарра ешалуш йола хIанзара КъорIа текст.

Статья лоацъаь йоах тох «Наука и религия» яхача журнала сентябрерча номер тIара, 1980 шу.

Кхоана—хьехархочун Ди

Хьехархочун Ди дезде оттадаьд 1965 шера. Из дезду хlара шера октябрь бетта хьалхарча кlиранденнахьа.

Мах баь вартвоацаш доккха дакъа лоац советски хьехархоша коммунизм хьалъерий къона тlехье духовни хьалкхоеча. СССР массане а дийша бола мохк хиина дlаэтта дукха ха а. Советски Iаьдал латтача шерашка 60 миллион гаргга сагo чаккхъяьккхай юкъерча дешара юкъера школеш. Алхха тlеххьарча итт шера юкъераи специальни юкъера дешар дийшад 40 миллион гаргга болча кагийча нахех мехкарашех. Дегlаеначa социализма общество керагlдаьнна доккха хlама да массанега юкъера дешар дешийтилга вай практически чакхдоаккдаш хилар. Из вай вахара боарам е хиина дlаэттад. 1979 шера юкъерча дешара еррига формашта 99 процент соагlа кагирхой юкъе ээар. 1980 шера 1 сентябре 98 миллион советски граждански школашка, техникумашка, вузашка, ГПТУ, кхьина дешара заведенешка деша хайшаб.

Вай мехка дешара системе болх баш 4,5 миллион хьехархо ва. Хlара шера мехкарча школашка болх ба боагlа 80 эзар соагlа лакхера дешар дийшаи 50 эзар соагlа юкъера специальни дешар дийшаи къона специалисташ. Уж кердаш вийчьо 199 педагогически институтои 416 педагогически училищаи. Дешар хьехаран кхетам балараи хьалхалетта методаш кереерзае хьехархошта новкъостал ду 190 гаргга йолча хьехархой тоевзал лакхйоаккхача институташ. Советски хьехархой хьинаре дакъа лоацаш ба паччахьалкхенеи доал деча. 78 хьехархо СССР Лакхехьарча Советан союзни республикай Лакхехьарча Советашкаи депутатала харжа ва, 150 эзар сагlа — моттигерча Советий депутатала. Вай общество эггара боккхагlа мах бола хlама хьадеш — керда сег хьалкхееш волча халкъа хьехархочун дукхача тайпареи турпалеи къахьегам парте а халкъо а чlоагlа хам баш ба. Доккхий гlулакхаш вареlдувларех 130 хьехархочоа Социалистически Къахьегама Турпала цlи енна, 300 эзар соагlа хьехархо СССР орденашии медалашии ена ва.

ЭГГАРА ХЬАЛХА ХЬИЙХАР ЙИЦЛАЦ

Хlара шера шоай ноаной, дай, боккхагlа бола вежарий, йижарий уллув а болаш 1 сентябрь хьатlаотте гарга кхаьчача город Грозверча № 42 йолча юкъерча школа коа баьхке хьаотт 4-ча микрорайонера хоза кийтбаларца зизашта тара хеталу воркl шу даьнна кlаьнкаши йоlигаши. Царга моаршал хоатташ хул уж кхоъ класс чаккхъяьнкха боаллалца царца хьехама-кхетама болх бергбола юххьанцарча классай хьехархой.

Цу тайпара ди цlаьнкха дицлац сега, цув вахаре цкъа мара из хулаш доацандаь. Хlаьта дукхьаьнкхе парта тlа хайна ди деша водача сага двза хийтта ца Iеш хьехархошта а шийн тайпара лоархlам болаш да. Хlана аьлча цаьна хов дукхача даьнне хьалхарча хьехархочох тийша а цар дlахора вахар хургдолга. Цудухьа сега сакхетаме даим яха юсаш хургья их шийн хиина хьалхара хьехархо а! Цу тайпара уйлаш дагайох сона цу школерча хьехархочуьнца Шульга Любовь Александровнаца къамаьл деш. Юххьанцарча классашка хьеха тхьаьь пхелагlа шу дола из укх шера бархlаллагlа хьеха оттай кердача хьалхарча класса.

Любовь Александровнайга укх школе из болх беш йолча хана дено цхьоалагlа «А» класс кхоач. Хlаьта уж укх школе хlана ялх яле а дукхагlйола даьй-ноаной шоай бераш цун классе дешаш хилар чlоагlа ловш хул. Хьехархо дика хилара цул доккхагlа тешал эшац аьнна хет сона.

Иштта лоархlаш йола из се школе кийсвелча даим зуьш хинав со. Цlаьнца а цlимхара йолаш ейвалш сона из. Хlаьта чlоагlа ловзара чудолларца мукъача хана классе е коридоре корагlдаьнна тьуьзча берага е цхьа шийн тайпара кlаьда йист хиле из дужадс, теде хов цуна.

Укх шера из хьеха йолаелача классе шийн хьалхара четверть а чакхъяьккхаьц, цудухьа уж бераш дешарах миштта кхуьш да дувца кхы а хаа кхаьчац. Цудухьа вай хьожарга цо укх шера дийлатlча классай хьехархошна дlаденнача берий гlулакхашка. Соахка цун классе шу чаккхоалаш 39 бер лар. Царех 22 тlехдинех дикеи дешаш юххьанцарча классаш яьха лаьлар. Тlаккха «шилаьш» йолаш цхьаккха дацар. Цох Iалаьмате, дика хьожам лархlа боагlа хьалха цо хьийхача берашна дlахо болх бечар царех лаьца дувцачуьнга ладийгlача.

— Ков. Шульгас хьехаш хиина бер белгтала хул дешара программах дика кхеташ, зевий оамалаш йовхкаш, общественни вахаре хьинаре дакъа лоацаш хиларца — аьлар 4—5 классашка эрсий мотт хьехача, школа партогранизаце секретарь йолча Арзуманова Юлия Даниловнас. Хlаьта из ше школе эггара цlенхаштаргlа шийн предметах хоатташ йола хьехархо лоархlаш йолга хайча ховргда цун лакха мах бе боагlилга.

Иштта йоккха балха опыт йолча Любовь Александровнас тешаме кхоачашду катирхой хьехамчий а юххьанцарча классай хьехархой методически объединене кулгалхочун а декхараш. Университетера студенташ е педучилищера дешархой укх школе практике хьожабича школа кулгалхоша эггара хьалха цун классе къахьегаргдолаш дlабохийт уж. Вай республика, города школашка хиина ца Iеш мехкавьнарча кхача моттигашка а кийслургйола юххьанца из йолча практике а хиина цун новкъосталца шоай хургйола балха товвал шаьрьаь, кlоаргьаь баьнена хlанз толаме шоай декхар кхоачашдеш бараш. Царех а хlанз цар шоай школе юххьанцарча классашка къахьегаш йола Глезунова Татьяна Владимировна. Новой-Юртовски района цхьан школе йола Архипова Зинаида Николаевна, дукха кхыбараш. Иштта шийн дега лаьттар кхоачашхиннад цхьаь хана «Со а хургья хьо санна хьехархо!» аьнна йолча Диденко Любовь Николаевнай а. Хlана № 10 йолча юкъерча школе хьехархо я из.

Любовь Александровнас юххьанца хьийхача берех хlана инженераш, лораш, агрономаш хиннаб. Баккъда царна юкъе нонагlа бараш хьехархой ба. Из а цо шийн болх безаш, догцlена, йоккхача тоьвзалца кхоачашбеш, хlаьта бераш дукха дезаш хиларца дувза доагlа. Хlаьта царгара ухача каьхатех цун йоккха дегагlоз а хул.

Цун балха башхалонех дувцаш школа завуча Семидоцкаяс Зоя Вячеславнас белгалдаьккхар, из хьехара процесс кхетама балхаца дикка ювза хоаш йолга. Из карагlдоал цуьна беони даьшца-ноаношца айкха бувзам лоаттабеш цо шийн болх вlаштlехьбоахаьндаь, царех боккъонца бола шийн новкъостий бе из хоаш йолаш даь. Цо даим хьехар ду царна бераштa тlечуьвха деаш, царна совнен тlаьхьожам лоаттабеш хилча уж шоай доlамагlа урох е болх бе Iомалургбац, ахаш.

— Сона бера дlабlара хьежача хов цуьна цlагlа низ беш хилча — аьле белгалдоаких цо. — Тlаккха из бер шийн низах тешаш, хlама хьадара бlубенна хургдолаш дукха къахьега дезаш хул. Тlаккха цlагlарчар шоай оамалаш ца хувце гlулакх бокъалгахьа а далац. Баккъда, хала дале а цуига кхачалца йолча хана сатоц цуй.

Любовь Александровнас боккхача безамца дуьц юххьанца деша долаеннача берий оамалех. Хlаьта цар психологи дика йовзаш йолча цо хьалхарча деношка денз кхерамца а ца деш цар Iилманцара, Iаламцара, вахарцара хlамаш дукхагlа довзара бола безам тlа-тlа дукхагlа сомабахарца аьттув болаш чакхдоаккх ше хьалхашка оттадаь декхар.

Программагlа йоагlа материал урокагlа йиза Iомалийта, из йицлургйоацаш чlоагlъе кхоадац тхо, оал цхьаболча хьехархоша. Из иштта хул берий безам тlегlоргболча тайпара заняташ вlаштlехьъяха ца мегача. Тlаккха бераш хакал хьалха кlаьдлу, иштта хаьв чакхйовл 45 минут хьехархочоа шийна а. Цу дакъе ираз долаш сага лоархl Любовь Александровнах кхьача хьехархоша. Хlаьта сона-и цох алха ираз хийтта Iац. Цун йоккха опыт хиларца, педагогически балха дикагlйолча методашта даим санна тlакхуьш хиларца дувза доагlа из. Из дика хоалуш да цун классе чуваьлча а. Дlа-юха хьежача музе волаш санна хетедолийт хьалъахна яьраьа дуккхача, гойтарча пособеша. Бераш шоайла дезаш, доттагlал леладеш, гlоазе оамалаш лоахкеш хургбоаниш хьалкхебара дукха къахьег цо. Цу дакъе аьттув боалийт каст-каста еррига классоца цхьана городал арахьа, музейшка, савча моттигашка еча экскурсеш, театрашка, кино ахаро.

Л. А. Шульгай къахьегам дукхаза белгалбаьккхаб школа, гороно сийлен грамоташ телерца. Еза лелаю цо В. И. Ленин ваь 100 шу дузаш ена юбилейни медаль а.

СУРТА ТlА: хьехархо Л. А. Шульга.

С. МАЙСИГОВ.

КЪОНА ХЬЕХАРХО

Ведана районерча Белгатой яхача юртара юкъера школа чаккхъяьккхача Гехаева Яха Гудермесерча педагогически училище деша эттар. Из училища чакх а яьккха шийн юрта юхаера, ше дешаш хиначa школе хьехархо хила. Кхо шу хьалха дар из. Атта дацар, дукха дар довза а кхетаде а дезаш дола хlамаш. Кхераш а Iалаьмате боккха безам болаш а яхар Яха шийн эггара хьалхарча уроке. Дагадоацаш дика чаккхъяьлар из хьалхара урок, цхьабакъда, цуьна цlаьнкха а йицлургьяц из. Цу уроке кхийтар шийна ховчох а тlехьа-тlайоагlача хана ше Iомаде дезачох а. Деша йолаелар лаьрхlа дола книжкаш, журналаш. Шийна ца ховр, кхета безам бар хетта лаьар боккхагlа болча новкъосташна. Цар а кхетадир шоай къона коллега шийн балха тlакхуьш, ховр бераш та дlадале, ца ховр Iомаде ийча йола саг йолга. Цудухьа безамца дора цуьна эшаш дола новкъостал, реза а болаш бора хьехам. Цудухьа езаелар Яхийна барти цхьоагlон йола шоай коллектив, коллектива ер а езаелар.

— Шийна ца ховр Iомадеш, цунах кхета гlерташ хьинаре къахьег цо, — йоах школа директора, халкъа образование отличника [illegible] Альви Ахмедовича. — Шийн хlара урок берашта сакъердаме хургйолаш чакхъяккха, уж цунах дика кхетаргболаш кlоарга чулоацам болаш дlаяха гlерташ хьинаре къахьег цо. Сога хаьттача, хьехархочун эггара дикагlа дар да из. Цунна ца ховр дlаIомадеш, кхыдола эшаш дола гlоновкъостал деш хьабоагlа тха лакха опыт йола хьехархой. Царех ва Джалилов Бауди, кхыбараш. Массадар ха гlерташ, шийн балха тlакхуьш из хилара айбаьб тха цунах бола тешам, цудухьа оаха цунга еннай кийчони хьалхарен классаш. Эггара хьалха деша даьхкача берашта цо дика кхетам лургболга хов тхона, тlехьа тlайоагlача хана дешарах кхеташ уж хургболаш цо дешара лард дика йолларгйолга хов. Дика вовз цуьна шийн хlара дешархо. Шерра лелабо цо берий даьшцара ноаношцара бувзам а.

Юртара къона хьехархо, комсомолка Гехаева Яха дага и Л. Н. Толстоя цlерагlча Нохч-Гlалгlай паччахьалкхен университете деша отта шийн профессе лаьхаленга кхача. Цхьабакъда, цига ше дийша яьлча а дага яц из дlамагlа долча берашцара къаста. Тlехьа-тlайоагlача хана а шийна ховр, шийн дега безам цу берашта дlабала дага я из.

Ш. ТЕМУРКАЕВ.
«Колхозни вахар» яхача Ведана района газета белхахо.

ПАТРИОТАШ-ИНТЕРНАЦИОНАЛИСТАШ КХЕБУ

Тайп-тайпарча къамий мехкарий ба Назранерча № 27 йолча ГПТУ дешаш. Цудухьа йоакхо ю укхаза интернациональни а атеистически а кхетам балара. Хьехархой коллектив шийн балха юкъеувз «Идеологически, политико - кхетама болх дlахо тоабарах» болча КПСС ЦК соцамо дlадехараш. Нопатеха из сопаи арабеьлча денз кхетама болх дlахо йодача хана тоабар дукха кийтьаь мероприятеш я училище. Шерра йоарнаь Iомаяй КПСС XXV съезда материалаш. Чаккхъяьккхай Л. И. Брежнева «Зlамига лаьтта», «Юхаденндалар», «Целина» яхача книжкаех йола дешарий конференцеш.

Дика тоабеннаб тха училище спортивни болх а, беррига дешархоша кхоачашъяьй ГТО норма, дукха бераш ДОСААФа мугlарашка дакъа лоацаш ба. Тоаденнад дешархой комсомоле дlайийлга а, каст-каста хул кхаь ноахална базови предприяте къахьегаш дика толамаш доахаш хьалхарча мугlарашка латтача комсомольцашца вlашагlкхетараш.

Шерра дийрка леладу оаха доттагlал Орджоникидзерча № 2 йолчеи Грозверча № 26 йолчеи технически училищашца. Тха мастераш, хьехархой каст-каста хул цига, цар къахьегама, дешара-кхетама балха опыт Iомаю, цига цар дувц училище белгалдаьннача дикача хlамах а. Хlаьта тха дешархой хул шоай коллегаш болча а бахе художественни самодеятельноста концерташ гойташ.

Хlара группе чакхйоах парте а правительства а машара политиках йола политинформацеш, цlаккха а ца хадаш бувзам ба тха тlена а къахьегама а сийлен районни музееца.

Дика латт дешархошта атеистически кхетам балара болх. Цуьна шерра юкъехкувл цу балха керда формаш. Традици а хиина дlаэттад «Атеиста деноше» чакхдоахилга. Цу дийнахьа массайолча группашка атеизмах лаьце лекцеш еш, беседаш ю, цу темах дола книжкаш дуьш, арахец «Атеист» яха пенгазет. Из болх чакхбоакхе коммуниста Льянов Орснакъий Махьмада кулгалдеш йолча атеизма совете. Тха училище Боков Ахьмада «Цlийенна сайре» яхачеи Чахкиев Саида «Бертий бийсаш» яхачеи романех йола конференцеш хиннай. Цу мероприятешка дакъа лоацаш бар районни библиотеки ВЛКСМ райкоман ...

Училище дика традици а хиина дlаэттад «Ж...-ва...й, мехкарий!» яха конкурс чакхйоахилга. Цу конкурсе мехкарашa хьагойт дикагlа хlама тета, даа хlама кийчде, художественни литература шерагlа хьана довз, иштта кхыдола а гlулакхаш. Тlеххьара хиннача конкурсе хьалхара моттиг цхьоалагlча групперча мехкараша: Озиева Фатимас, Хамхоева Лизас, Цолоева Фатимас яьккхар.

Хlанз дlадоладенная дешара керда шу. Из дlадоладаьд «КПСС XXVI съезда даха ма доагllара накъагlо» яхача девизаца. Цу гlулакха хетаь чакхъяьккхай «Ленина парте коммунизмага дут вай» яха ленински урок. Цига дакъа лаьцар трикотажни фабрика кулгалхоши, общественни организацей викалаша.

Атеистически а интернациональни а кхетам балара болх училище чакхбоах цу балха лакха опыт йолча наха. Къаьстта зоа лов сона воьзрукъах Озиев Салмана Iаддраьхьмах лаьца. Марха долча деношка чlоагlа къахьийгар цо атеистически болх чакхбоаккхаш. Иштта цо йийнар «Кхорlен цун чулоацам», «Мархен цунах доала зуламаш» яха а цхьайола а лекцеш.

Дешархошта еаш а цар лоархlаш а я производственни дешара мастер Карачанцева Любовь Ивановна. Цун лекцей, беседай тематика а «Iилмеи дини», «Лаьтта вахар хьахилар», «Ислама реакционни чулоацам», кхыяраш.

Хlанз дешархой «Экажевский» совхоза къахьегамхошта новкъостал деш ба. Лекцераша укхаза а ха лох царна лекцеш еш, беседаш е, хlаьта дешархоша совхоза къахьегамхошта концерташ увттаду.

Кхуьш йоагlа тlехье коммунистически хьисапе цlена дог-уйла долаш хилийтара лаьрхlа хlара дешна йоакхо еш дlаьlу дешархошта атеистически интернациональни кхетам балара болх.

М. ТОЧИЕВА,
г. Назрана № 27 йолча ГПТУ дешара-кхетама балха директора заместитель.

4 ОКТЯБРЬ

САЛОIАЧА ДЕНОШКА

В. И. Ленина цlерагlа культура Дворец. 11.00. Гойтаргда мультфильмаш. 16.00. Болх беш я «Дошо кулгаш» яха кхалнаькха клуб. 18.00. «Со — Советски Союза гражданин» яха тематически концерт. 19.30. — Болх беш я «Оригинал» яха дискоклуб.

С. М. Кирова цlерагlа культуран салаlарен парк. 10.00 Болх беш я аттракционаш. 16.00. Кинолекторий. «Тайп-тайпара общественни строяш йола паччахьалкхенаш машаре яхара ленински принципех СССР кердача Конституце яхар» яха лекци. 16.00. Хьаехларгьа кхалвах волейболах ловзара городашта юкъера яхьаш. 19.00. «КПСС XXVI съезда наькъаолхаш» яха фильм.

Н. К. Крупская цlерагlа культура Дворец. «Со — Советски Союза гражданин» яха тематически сайре.

Химиков культура Дворец. 12.00. Хьехархошта йола «Эггара чlоагlагlа шо хоставарал шоана соагlатаи даларал дикагlа да ирал долча берий делар» яха приветстви. 16.00. «Кинжкай дунен тlа» яха любительски объединени. «Вай вахара керттера закон» яха беседа. 17.00. «Лира» яха любительски объединени. «Союзни республикай маршаш» яха духовой оркестра концерт. 18.00. «Съездагара съездага» яха кинообозрени.

Пролетбата цlерагlа культура Цlа. 10.00. Болх беш я аттракционаш. 17.00. «СССР керда Конституци — вай вахара керттера закон» яха беседа.

5 ОКТЯБРЬ

С. М. Кирова цlерагlча культуран салаlарен парк. Хьехархочун Денна хетадь дола массови салаlар. 10.00. Болх беш я аттракционаш. 16.00. Духовой оркестра концерт. 16.00. Массови ловзараш, викторинаш. 16.00. «Хьехархочун Ди» яха лекци. 17.00. Бевцара театр. Культпросветучилища «СелаIад» яхача вокально-инструментальни ансамбла концерт. 19.00. Кинолекторий. «СССР Конституци — вай вахара керттера закон» яха фильм.

Н. К. Крупская цlерагlа культура Дворец. 12.00. «Шера я са хьамсара Даьхе» яха утренник.

Химиков культура Дворец. 10.00. Болх беш я «Кlай ладьи» яха любительски объединени. Хургья шахматни турнир. 11.00. Болх беш да «Хананахо» яха кинотеатр. Межка гlолла бола кинонигь. 12.00. «Еррига республикашкарча октябряташа шоай чlоагlа доттагlал леладу» яха утренник. 14.00. Волейболах йола яхьаш. 18.00. Эстрадни концерта грамзапись.

Пролетбата цlерагlа культура Цlа. 10.00. Болх беш я аттракционаш. 10.00. «Массаза а хила малх!» яха утренник. 11.00. Болх беш да «Чебурашка» яха берий кинотеатр.

Редактор Т. А. ТЕБОЕВ.

Оаха яздаьчун лерагIа

Укх шера 4 сентябре тха газета тlа непатехача «Соаха хиина хьовзам дега а боагlаш...» яхача статьяна жоп лу юрта боахам производственно - технически Iалашбеча Нохч - Гlалгlай АССР Паччахьалкхен комитета председатела заместитела М. Дурнева. Цо язду: «Доакъар Iалашдеча техникана эшаш йолча запасной оатхалашта укх шера 26 сентябре «Назрановский» совхозо заявка яйтай. Цуига хьежна совхоза дlаеннай хилалза яргйоаца оатхалаш».

Спорта хоамаш

ПРИЗЕРАШ — АРГУНЦАШ

Чаккхъяьннай къонабарий шийн лоlамегlа кlалтохаргагlа латаш Нохч - Гlалгlай АССР чемпионий цlераш яхара яхьаш. Цига дакъа лоацаш бар «Урожай» яхача шийн лоlамеча спортивни обществе викалаш а. Цига цар ляьнкхар хьалхара—цаlи, шоллагlа—шиъ, кхоалагlа—кхоъ призаш.

Шо-шоай дозалагlа къовсабеннача борецашта юкъе хьалхара моттиг Асхабов Хьусена яьккхар. Хlаьта шоллагlа призаш Хамцуев Русланагеи Шахидов Саlидагеи кхаьчар, кхоалагlа призаш Асхабов Асланбекага, Батаев Вахийга, Даваев Наьмуддинага.

Уж массава а Аргунера ва. Цар тренер — Магомадов Асадула.

ЧАККХЪЯЬККХАР СПАРТАКИАДА

Укх деношка «Урожай» яхача шийн лоlамеча спортивни общества Аргунерча горспортсовето дlайийнхьар шоай ворхlлагlа спартакиада. Цига дакъа лоацаш бар шахматисташ, шашисташ, футболисташ, волейболах йола мlаlача паьхка а кхалнаьхка а командаш. Гирех йола спорт.

Командашта юкъе хьалхара моттиг «Пищемаш» заводага кхаьчар, шоллагlъар — «Госкомсельхозтехника» командага, кхоалагlъар — «Промжилтранстрой» управленега.

Спорта доакъоех лаьрхlа аьлча футболах хиннача яхьашка хьалхара моттиг ДСК командо яьккхар. Дика толамаш гойтар цу спартакиаде «Шалинский» совхозерча спортсменаша. Иштта, цуча викалаша хьалхара моттигаш яьхар: мlаlа нах волейболах ловзачеи, гирех йолча спортех, шашкех кийсачеи. Шахматех дика лайзар ПМК-457 викалаш. Цудухьа хьалхара моттиг царга кхаьчар. Йигача атлетиках хьалхара моттиг «Пищемаш» завода атлеташа яьккхар. Хlаьта волейболах ловзаш хиннача кхалнаьхка командашта юкъе дикагlа аьттув Аргунерча АКСМСИ-ча кхалнаьха баьлар.

ЕВРОПА ЧЕМПИОНАТАШКА ДАКЪА ЛОАЦ

Ялх дийнахьа Венгерски Халкъа Республике хилар дзюдо яхача кlалтохаргагlа латара Дунен халкъашта юкъера турнир. Цига дакъа лоацаш бар итт мехкара дзюдоисташ. СССР командана чуэоагlаш вар Нохч-Гlалгlайчеи викал Мараев Хьусен. Цу яхье дика аьттув баьннай вай мехкахочун — цига цо яьккхай кхоалагlа моттиг. Цу деношка Польше хилар цхьайтта мехкара дзюдоисташ къовсабенна дунен хальъашта юкъера къонабарий турнир.

Советски команде волаш цига дакъа лоацаш вар Мараев Хьусена зlамагlа вола воша Iумар. Цу яхье дика аьттув баьлар къоначa спортсмена а. Укхаза цо яьккхар шоллагlа моттиг.

Хlанз Мараевгlар шиъкхе воше — Хьусен а Iумар а ва ...

СССР вlашагlтехача командашта юкъе болаш Европа чемпионаташка дакъа лаца кийчлуш. Уж шакхе чемпионат хургья октябрь бетта тlеххьарча шиъ кlирагlа. Хьусена дакъа лоацаргда Голланде хургйолча боккхагlа болча дзюдоистий яхье. Из турнир чакхъяьлча Португале дlайолалу къоначa дзюдоистий Европа турнир. Цига къовсабала веза Iумар а.

КХОККХЕ А — ЧЕМПИОНАШ

Город Кирове хилар классически хьисапе кlалтохаргагlа латара СССР кубок янкхара яхьаш. Цига дакъа лоацаш бар Нохч-Гlалгlай АССР викалаш а. Иштта, «Труд» яхача шийн лоlамеча спортивни общества Центральни Совета вlашагlтехача командана юкъе волаш вар Валорбин Хасбулат, хlаьта «Динамо» ДСО ЦС сий доакхаш бар Заурбеков Абдурахьмане Мишиев Адами. Шоай цига хиннача массадолча латаре котталоаш а аьха чемпионаш хилар вай республикера кхоккхе а викал.

АЬТТУВ БАЛБА ХЬА, ИСРАЬИЛ!

Укх тlеххьарча хана вай республика а мехка и, дунен а штангисташта юкъе белгалваьнна ва къона спортсмен Арсамаков Исраьил. Хlана СССР къонабарий вlашагlтехача командана юкъе волаш Исраьил вахав Италие хургйолча Европа чемпионате дакъа лаца. Цига мел волча штангистал ший цуу зlамагlа ва из. Специалисташа а вай массане а эггара чlоагlагlа сагувцаш хургда Болгарерча атлета Павлов Павловна цун хила деза латар. Хlана аьлча, хьалхагlа цар хиина вlашагlкхетар чакхдаьлар болгарин котвоалаш. Цунах лаьца «Сердалос» хоам баьбар хьалхагlа. Цу хана найна из хьера, кхетха хьалъурагlа айяь штанга цхьатарра 180 килограмм дозал долаш яр цар. Цигача тха оза а бенна кулг лоадир Исраьила. Иштта лоадаь кулг доллаше а эггара хьалха хьалъурагlа тетта 180 килограмм дозал дола штанга айир цо. Шоллагlа тlавахха, 195 килограмм хьалъурагlа теттар, бакъда, лоадаьча кулга ноагlача хане из штанга хьаллаьца латта ниэ тоьанзар, цудухьа хиннаваьнна чемпион шоллагlча моттигах тоьам бе безаш хилар. Цудухьа вай дог доахилга я хlанз йолча яхье Исраьила аьттув баргхиларга.

ШОЛЛАГIЧА ЛИГЕ

29-ча сентябре футболах болча кхоалагlча зона шоллагlча лиге чаккхъялар аргlанарча тура матчаш. Цу туре вай «Терек» ловзаш яр Курсерча «Авангардаца». Счет 2:1 йолаш цига котбаьлар вай футболисташ. Хlаьта вож вlашагlкхетарии чаккдаьлар ер счеташ а йолаш: «Атоммаш» — «Дружба» — 0:0, «Металлург» — «Спартак» — 2:1, «Салют» — «Динамо» (Мх.) — 0:2, «Сокол» — «Динамо» (Б.) — 3:2, «Торпедо» (В.) — «Цемент» — 1:0, «Торпедо» (Т.) — «Уралан» — 1:0.

ТЕЛЕВИДЕНИ

4 ОКТЯБРЬ

I ПРОГРАММА

8.00 — «Ха».
8.40 — Iуьйрийнара гимнастика.
9.05 — Мультфильмай программа.
9.35 — «Крошка каникулаш» яха телевизионни дукхаа серийни художественни фильм. 3-гlа сери.
10.45 — М. Глинка симфонически миниатюраш. Йистеяьча — кердадараш.
14.30 — Кердадараш.
14.50 — Телевизионни документальни фильмай программа.
15.50 — «Шахматни школа».
16.05 — «Хьехамча». Телевизионни журнал.
16.35 — «Космически аренашка». Концерт.
16.55 — «Iажагlча чемоданаца кийсденна тамашийна хlамаш» яха художественни фильм.
18.30 — «Спортлото» 40-гlа тираж.
18.45 — «Тахан дунен тlа».
19.00 — «Денал».
19.30 — А. Стрельченко, Т. Синявскаяс, А. Ворошилос, И. Кобзона, М. Магомаевс дакъа лоацаш дола концерт.
19.50 — «Крошка каникулаш» яхача телевизионни дукхаа серийни художественни фильма премьера. 4-гlа сери.
21.00 — «Ха».
21.35 — «Эрмитаж». 18-ча бlаьшера Франце суртташ.
22.05 — «Тахан дунен тlа».
22.20 — Московски паччахьалкхен филармоне симфонически оркестро а хоро а кхоачашбо А. Ветлицкий а, П. Чайковски а произведенеш.

II ПРОГРАММА

8.00 — Передачай программа.
8.05 С. «Аренаш». Iилма-популярни фильм.
8.15 — В. Брюсова лирика.
8.45 — Хьехархочун Денга. Са хьалхара хьехархо.
9.15 — А. И. Куприн вахара а творчества а оагlонаш.
10.00 — Французски мотт.
10.30 — Фу а миштта а Iомаду ПТУ-с.
11.00 — Немецки мотт.
11.30 — Бакъонех йола беседаш. Суд ен латт.
12.05 — Мехкарашта юкъера волейболах йола городашта юкъера турнир.
13.15 — Хьа ленински библиотека. «Кагирхой союзий декхараш».
14.00 — Английски мотт.
14.30 — Классикага кхачар.
15.15 — Дешаре хиннай оагlонашта. Жанна Д. Арк.
16.00 — Хьехархочунна — аьшний урок. 7-гlа класс. Хьалхара передача.
17.05 — «Даьшца дувц сона шо хьамсара хьехархой».
17.30 — Дешархошта. Кинопрограмма.
18.00 — «Хьехархочун еза цlи» (нохчий меттала).
18.10 — «Нохч-Гlалгlайчу гlолла».
18.30 — Кхоана хьехархочун Ди да. «Тха моаршал хlахьа».
19.00 — Хоккейх йола СССР чемпионат. «Сокол» (Киев) — «Динамо» (Москва). Киевера трансляци. Перерыве — «Бийса дикъала хийла шун, бераш».
21.00 — Владигеров произведенешкара концерт.
21.40 — «Кийга тlара сердалон хlажарш» яха художественни фильм.

5 ОКТЯБРЬ.

ХЬЕХАРХОЧУН ДИ.

I ПРОГРАММА

8.00 — «Ха».
8.40 — Iуьйрийнара гимнастика.
9.05 — «Оакхарий хьаьнахьа бераш».
9.35 — «Крошка каникулаш» яха телевизионни дукхаа серийни художественни фильм. Хьалхагlа сери.
10.45 — «Кхераш боацаш дlа-ийна лелар».
11.15 — «Дунен халкъий творчество».
11.45 — «Дешарий го».
12.30 — Дlалеха дунен халкъашта юкъерча конкурсе лауреата Хуникамс. Фильм-концерт.
12.45 — «Тахан хьехархочун Ди да».
13.15 — «Вай адрес — Советски Союз».
14.00 — «Эрмитаж» 18-ча бlаьшера Франце суртташ.
14.30 — Кердадараш.
14.45 — Берашта дола фильм. «Мишка — телохранитель» яхача телевизионни художественни фильма премьера.
15.15 — «Дийнача хlамай дунен тlа».
16.15 — Политически обозревателя В. П. Бекетова беседа.
16.45 — Мультфильм.
16.55 — «Бреш кхоллаллар» яхача Я. Резника повестах дола «Керттера конструктор» яхача телевизионни художественни фильма премьера. Хьалхара сери.
18.00 — Футболах йола СССР чемпионат. «Спартак» — «Динамо» (Тбилиси).
19.45 — «Шун письмой йола аьнарий программа. Хьехархочун Денга.
20.20 — С. Моэма из кlи йолча дувцарех дола «Жигалон Жигалетте» яхача телевизионни художественни фильма премьера.
21.00 — «Ха».
23.05 — Доазол дехьарча эстрада.
21.35 — Кинопрограмма. Аьараш а мукъамаш а. Йистеяьча — кердадараш.

II ПРОГРАММА

8.00 — Хьехархочун Денна дола документальни фильмай программа.
8.50 — «Шахматни школа».
9.20 — Куба къона фольклорни ансамбла концерт.
9.50 — «Эрсий къамаьл».
10.20 — «Iуьйранара почта» яха музыкальни программа.
10.30 — Документальни фильм.
11.00 — «Саг. Лаьтта. Вселенная».
11.45 — «Барттайна деза» — цкъана». Музыкальни программа.
12.15 — «Телестадион».
12.45 — Илланеш довх Армянски ССР халкъа артиста Й. Мирзоянc.
13.20 — «Iилман вахар».
13.55 — «Кинонекъбара клуб».
15.00 — Футболах йола СССР чемпионат. «Зенит» (Ленинград) — «Динамо» (Москва). Ленинградера трансляци.
18.45 — И. А. Гончаров. «Современники» яхача Московски театро «Моллагlа хар санна дола истори» яха фильм-спектакль.
19.15 — «Унаццlено». Iилма-популярни программа.
20.00 — «Бийса дикъала хийла шун, бераш».
20.15 — «Вурайтта шу даьнараш». «Дикача накъ тlа эхада» яха кхоалагlа передача.
21.00 — А. Бородин. Номер 2-гlа йола квартет.
21.30 — «Шун цlагlа яьнна зоза чехаргаш» яха документальни фильм.
21.40 — «Хьалхара хьехархо» яха художественни фильм.

РАДИО

4 ОКТЯБРЬ

7.15 — Канал хьалхабоьнараш (гlалгlай меттала).
7.25 — Хоамаш.
8.15 — Передачай программа (эрсий гlалгlайн меттала).
8.25 — Iуьйрийнара концерт (гlалгlай меттала).
9.15 — «Коммуниста цlеро декхарийла ду» (нохчий меттала).
9.30 — Сандаш. «Лоаца дукхараш» (гlалгlай меттала).
9.45 — «Питилетка хьалхалаттараш» (нохчий меттала).
12.30 — «Кагирхой вахар» яха радиовыпуск (нохчий меттала).
16.00 — Передачай программа. Хаоттамаш йола хоам (эрсий меттала).
16.01 — Микрофона хьалхашка Нохч-Гlалгlай телевиденен радиовещанен инструментальни ансамбль а солисташ а (нохчий меттала).
16.25 — Закон довза а довза кхоачаш а де» яха радиожурнал (эрсий мет.).
16.45 — Юртара вахар (гlалгlай меттала).
18.00 — Керда хоамаш (эрсий, нохчий гlалгlай меттала).
18.30 — Хоамаш.

5 ОКТЯБРЬ.

ХЬЕХАРХОЧУН ДИ

7.15 — «Грозненский рабочий» газета обзор.
7.25 — «Ленински никъ» газета обзор.
7.30 — Хоамаш.
8.15 — Передачай программа (эрсий меттала).
8.20 — Передачай программа (нохчий меттала).
8.25 — «Шоана дукха еза ашараш» (эрсий меттала).
14.15 — Хьехархочун Денна хетаь лезача ден программа (эрсий меттала).
15.15 — Хоамаш.
16.00 — «Къона тlехье» (нохчий меттала).
16.30 — «Школьни глобус» яха радиовыпуск (эрсий меттала).
18.00 — Иллеш доттагlал даршта дола концерт (нохчий меттала).

Хаоттам

Тахан республике тlоллен Грозне хуьцалуш моркхаш а йолаш, йоачан а йоацаш, малхбузехьара секунде 2—7 метр чlоагlа мух а хьекхаш, хилен фегара температура республике 13—18, Грозне 16—18 градус йовхал йолаш хилен тарлу.

Кхоанен лоаммен моркхаш а йолаш, цхьайолча моттигашка догlа а делхаш, тайп-тайпарча оагlонашкахьара секунде 3—7 метр чlоагlа мух а хьекхаш хилен фегара температура бlисана 5—10, дийнахьа 11—16 градус йовхал йолаш хилен тарлу.

Метеостанци.

ТХА АДРЕС: 364907, г. Грозный, Маяковске ул., 92. Телефонаш: редактора — 9-24-06; редактора заместителе — 9-24-03; бехктокхана секретаре — 9-24-00; отделаш: партийн вахара — 9-24-04; промышленносте транспорте — 9-24-01; юрта бахаман — 9-24-06; культура — 9-24-05; письмаш — 9-24-07; корректорске — 2-89-88.

НАШ АДРЕС: 364907, г. Грозный, ул. Маяковского, 92. Телефоны: редактора — 9-24-06; заместителя редактора — 9-24-03; ответственного секретаря — 9-24-00; отделов: партийной жизни — 9-24-04; промышленности и транспорта — 9-24-01; сельского хозяйства — 9-24-06; культуры — 9-24-05; корректорской — 2-89-88.

Газет арадуьйла шинарен, ерен, шоаттен деношка.

СФ05332. «Грозненский рабочий» издательствон типографи, Маяковске, 92. Типография издательства «Грозненский рабочий», ул. Маяковского, 92. Заказ № 4725.